

Burmalaisuutta aistien - Burmalaisen äitiryhmän oman kulttuurin tukemista ja välittämistä lapsille

---

Pennola, Paula & Rytölä, Pauliina

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

Burmalaisuutta aistien

- Burmalaisen äitiryhmän oman kulttuurin tukemista ja välittämistä lapsille

Paula Pennola ja Pauliina Rytölä
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2012

Paula Pennola ja Pauliina Rytölä

Burmalaisuutta aistien - Burmalaisen äitiryhmän oman kulttuurin tukemista ja välittämistä lapsille

Vuosi	2012	Sivumäärä	59
-------	------	-----------	----

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme Laurea-ammattikorkeakoulun koordinoimassa ESR-rahoitteisessa Aistien -hankkeessa. Opinnäytetyömme oli hankkeen ensimmäinen opinnäytetyönä toteutettu pilotti. Hankkeen tavoitteena on kehittää menetelmiä, joiden avulla voidaan tukea maahanmuuttajan omaa kulttuuria, kulttuurinsa säilyttämistä ja välittämistä sukupolvelta toiselle. Aistien -hankkeen tärkein työväline on moniaistinen tila, joka toimii kulttuurien välisenä kohtaamispaikkana ja uudenlaisena oppimisympäristönä. Hankkeessa tutkitaan myös moniaististen ympäristöjen suunnittelemisen ja rakentamisen voimaannuttavuutta sekä yhteisöllisyyttä.

Toiminnallisen osuutemme toteutimme itse kokoamamme burmalaisen äitiryhmän ja heidän lastensa kanssa. Valitsimme burmalaisuuden kohdekulttuuriksemme, sillä burmalaiset olivat Aistien -hankkeelle uusi kohderyhmä ja työskentelyä burmalaisten kanssa ehdotettiin Maahanmuuttajien yhteispalvelutoimistosta. Äitejä oli ryhmässämme keskimäärin viisi ja tapasimme kuudesta viikkojen 42/2011 ja 1/2012 välillä. Kaksi tapaamisista pidettiin Laurean moniaistisessa tilassa, loput burmalaisen perheen luona Vantaalla. Tapaamiset kestivät 1-2 tuntia ja jokaisella tapaamiskerralla oli eri teema ja tavoitteet. Toiminnallisen osuuden alussa keräsimme äideiltä toiveita toiminnan suhteen ja viimeisellä tapaamiskerralla kävimme palautekeskustelun. Ensimmäiset neljä tapaamiskertaa toimivat pysähtymisenä kulttuurin äärelle. Keskustelimme äideille tärkeistä burmalaisuuden piirteistä ja lasten kasvattamisesta kahteen kulttuuriin. Kartoitimme äideiltä millaisia asioita he tahtoisivat kulttuuristaan lapsilleen välittää. Esiin nousseiden teemojen pohjalta äidit suunnittelivat ja rakensivat Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakouluun tammikuussa 2012 burmalaisen moniaistisen tilan, jonne he kutsuivat lapsensa.

Opinnäytetyömme keskeisimpänä tavoitteena oli moniaistisen tilan menetelmää hyödyntäen tukea äitien omaa kulttuuria ja kulttuurin välittämistä lapsille. Työmme tavoitteina oli huomioida asiakaslähtöisyys kaikessa toiminnassa, sekä äitien että lasten voimaannuttaminen ja osallistaminen työskentelyssä. Aistien -hankkeessa tavoitteenamme oli kehittää moniaistisen tilan menetelmää. Ohjaajina oppimistavoitteemme liittyivät innostamiseen, monikulttuurisuustyöhön ja opinnäytetyöprosessin hallintaan.

Toiminnallinen osuutemme ja moniaistinen tila saivat sekä äideiltä että lapsilta positiivista palautetta. Äidit olivat läpi työskentelymme innostuneita, aktiivisia ja vilpittömän kiitollisia yhteistyöstä kanssamme, mikä tuki havaintojamme työmme merkityksestä heille. Opinnäytetyömme havahdutti meidät pohtimaan sekä kulttuurien monimuotoisuutta sosiaalialalla että oman kulttuurin merkitystä maahanmuuttajaperheiden näkökulmasta. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina opinnäytetyömme opetti meille kokonaisvaltaista vastuunottoa, projektinhallintaa, työskentelyä maahanmuuttajaperheiden kanssa, muuttuviin tilanteisiin sopeutumisesta sekä hetkessä elämisen kyvyn tärkeyttä asiakaslähtöisessä työssä.

Asiasanat: kulttuurin tukeminen, kulttuurin välittäminen, maahanmuuttajaperhe, burmalaisuus, voimaantuminen, innostaminen, moniaistinen tila, asiakaslähtöisyys

Paula Pennola and Pauliina Rytölä

Sensing Burmese - Supporting and passing on a group of Burmese mothers' culture to the children

Year	2012	Pages	59
------	------	-------	----

Our thesis is functional and it was put into practice through the ESR-funded project 'Aistien' which was coordinated by Laurea University of Applied Sciences. Our thesis was the project's first pilot which was carried out as a thesis. The aim of the project is to develop methods which help to support and sustain an immigrant's own culture and to pass it on from one generation to another. The most important medium of the project is the Multisensory Space, which operates as a meeting point for different cultures and as a new type of learning space. An aspect which is also studied within the project is the empowerment and communality of designing and building multisensory environments.

Our functional part was carried out with a group of Burmese mothers and their children which we, ourselves, had brought together. We chose the Burmese as our target culture because the Burmese were a new target culture to the 'Aistien' project and working with the Burmese was suggested to us at the Immigration service office. There were approximately five mothers in our group and we met six times between the weeks 42/2011 and 1/2012. Two of the meetings were held at the Laurea Multisensory Space, the rest at a Burmese family's home in Vantaa. The meetings were one to two hours and each time there was a different theme and goal. At the beginning of the functional part we gathered the mothers' wishes on the functions and during our last meeting we had a conversation with feedback. The first four meetings acted as a means of stopping by the culture. We talked of important Burmese features to the mothers and of bringing up children into two cultures. From the mothers, we mapped out what kind of aspects they would like to pass on to their children from their culture. From the themes that rose, the mothers designed and built a Burmese Multisensory Space in Tikkurila's Laurea University of Applied Sciences into which they then invited their children.

The main goal of our thesis was to support the mothers' own culture and to pass it on to the children by utilizing the method of the Multisensory Space. Taking customer-orientation into account in all functions as well as empowering and enabling the mothers and children in the tasks were the aims of our work. Our aim within the 'Aistien' project was to develop the method of the Multisensory Space. As instructors our learning goals had to do with inspiration, multicultural work and managing the process of a thesis.

The functional aspect and the Multisensory Space got positive feedback from both the mothers and children. The mothers were, through our work, enthusiastic, active and sincerely grateful for the collaboration with us. This supported our observations of the meaning of our work for them. Our thesis made us think about the diversity of cultures and the meaning of culture from the immigrant's point of view. As future professionals in social services our thesis taught us a holistic approach in taking responsibility, project managing, working with immigrant families, adjusting to changing circumstances and the importance of ability to live in the moment in customer-oriented work.

Keywords: supporting the culture, passing on the culture, an immigrant family, Burmese, empowerment, inspiration, Multisensory Space, customer-oriented

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Toimintaympäristön kuvaus.....	8
2.1	Aistien -hanke.....	8
2.2	Burmalaiset äidit ja heidän lapsensa	9
3	Teoreettinen viitekehys	10
3.1	Oman kulttuurin tukeminen	10
3.2	Kulttuurin välittäminen kahteen kulttuuriin	13
3.3	Voimaannuttava työ kulttuurin tukemisen välineenä.....	16
3.4	Sosio-kulttuurinen innostaminen kulttuurin tukemisen välineenä.....	17
4	Opinnäytetyön tavoitteet ja arviointikysymykset.....	18
5	Aineistonkeruu- ja arviointimenetelmät	19
6	Toiminnan kuvaus	21
6.1	Ensimmäinen tapaaminen	22
6.2	Toinen tapaaminen	23
6.3	Kolmas tapaaminen	24
6.4	Neljäs tapaaminen	27
6.5	Viides tapaaminen	29
6.6	Kuudes tapaaminen	32
7	Toiminnan arviointi	37
7.1	Äitien ja lasten kulttuurin tukeminen	37
7.2	Kulttuurin välittäminen äideiltä lapsille	40
7.3	Me ohjaajina ja innostajina	43
7.4	Moniaistinen tila menetelmänä.....	46
8	Pohdinta.....	47
8.1	Yhteenveto	48
8.2	Luotettavuus ja eettisyys	51
8.3	Aiheemme merkitys sosiaalialan näkökulmasta.....	53
	Lähteet	56

"Kulttuuri häviää. Kukaan ei tunne burmalaisia, kukaan ei tiedä missä meidän maa on. Haluaisimme enemmän oman kulttuurin toimintaa, mutta meillä ei ole aikaa, eikä lapsellakaan ole sopivaa aikaa. Lapset menevät enemmän Suomen kulttuuriin kuin omaan. Siitä tulee paha mieli. Lapsen pitää tietää mitä oma kulttuuri on. Jos joku kysyy, pitää osata vastata.", Aung ja Khan (nimet muutettu) totesivat Vantaalla 29.11.2011 käydyssä keskustelussa burmalaisen kulttuurin säilyttämisen tärkeydestä Suomessa.

Maahanmuutto ja kulttuurinen monimuotoisuus on lisääntynyt Suomessa 1990 -luvun jälkeen. Näihin muutoksiin on vastattu syyskuussa 2011 uudistetulla kotouttamislilla. Lain tarkoituksena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Käytännössä maahanmuuttajien oman kulttuurin tukeminen on jäänyt vähäiseksi palveluiden keskittyessä sopeutumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomessa oli vuoden 2012 alussa 183 055 maahanmuuttajaa (Maahanmuuttoviraston internet-sivut). Näin ollen monikulttuurisuus kuuluu monialaisesti nykypäivän sosiaalialan ammattilaisen työnkuvaan. Erityisesti maahanmuuttajien kanssa tehtävässä varhaiskasvatus- tai perhetyössä kulttuurinen ulottuvuus korostuu. Sosionomin näkökulmasta maahanmuuttajien sosiaalisen ja yhteiskunnallisen todellisuuden tunteminen on osa omaa monikulttuurista osaamista. Tämän vuoksi halusimme toteuttaa opinnäytetyömme maahanmuuttajaperheiden kanssa heidän omaa kulttuuriaan tukien.

Valitsimme opinnäytetyömme toteutettavaksi Aistien- hankkeessa, sillä hankkeen merkittävien työväline moniaistinen tila mahdollistaa luovan lähestymistavan maahanmuuttajatyöhön. Moniaistinen tila on konkreettinen tila, joka rakennetaan maahanmuuttajien muistojen ja kokemusten pohjalta kaikkia aisteja (maku-, haju-, näkö-, tunto- ja kuulo-) hyödyntäen. Tilassa voidaan hyödyntää esimerkiksi kuvia, videonauhoja, musiikkia, toimintaa, tuoksuja ja makuja. Moniaistinen tila menetelmänä on uudenlainen tapa oppia ymmärtämään maahanmuuttajien erilaisia tarpeita, joiden pohjalta maahanmuuttajien palveluita yhteiskunnassamme tulisi kehittää. Menetelmän avulla on mahdollista lisätä maahanmuuttajien osallisuutta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa heidän omasta näkökulmastaan käsin. Koimme Aistien - hankkeessa työskenteleyn myös meille mahdollisuutena kehittää omaa ammattitaitoamme soveltamalla työssä sosiaalialan koulutusohjelman luovien menetelmien syventäviä opintoja.

Kohderyhmämme valintaan vaikutti kiinnostuksemme aasialaisiin kulttuureihin sekä työskentelyyn äitien ja lasten kanssa. Kiinnostuksemme pohjalta meille ehdotettiin Vantaan Maahanmuuttajien yhteispalvelutoimistosta yhteistyötä burmalaisten maahanmuuttajien kanssa. Suomessa oli vuoden 2012 alussa 1581 burmalaista, mutta heistä on tehty suhteellisen vähän

tutkimuksia (Maahanmuuttoviraston internet-sivut). Burmalaiset olivat myös Aistien - hankkeelle uusi kulttuuriryhmä. Opinnäytetyömme keskittyy tarkastelemaan miten moniaistisen tila menetelmänä tukee burmalaisten äitien ja heidän lastensa kulttuuria sekä kulttuurin välittämistä äidiltä lapselle. Tapasimme äidit kuusi kertaa, ja moniaistinen tila suunniteltiin sekä rakennettiin äitien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta yhdessä äitien kanssa. Viimeisellä kerralla äidit kutsuivat lapsensa valmiiseen burmalaiseen tilaan. Tavoitteemme hankkeessa oli kehittää moniaistisen tilan menetelmää. Henkilökohtaisina tavoitteinamme oli kehittää ohjaamistaitojamme sekä opinnäytetyöprosessin hallintaa.

Koska opinnäytetyömme on toiminnallinen, olemme painottaneet toiminnallisen osuuden kuvausta ja toimintamme arviointia. Opinnäytetyömme aluksi esittelemme Aistien- hankkeen ja opinnäytetyömme kohderyhmän. Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys käsittelee kulttuurin tukemista, kulttuurin välittämistä ja voimaantumisen sekä innostamisen teoriaa. Ennen toiminnallisen osuuden kuvausta erittelemme opinnäytetyömme työomme tavoitteet sekä aineistonkeruu- ja arviointimenetelmät. Pohdintaosuudessamme korostuu opinnäytetyömme merkitys Aistien- hankkeen sekä äitien ja lasten näkökulmista. Lisäksi erittelemme kehitysehdotuksia ja ajatuksia siitä, kuinka työtämme voisi viedä eteenpäin. Lopuksi pohdimme opinnäytetyömme merkitystä meille sosiaalialan ammattilaisina ja tarkastelemme monikulttuurisuusosaamisen tärkeyttä varhaiskasvatuksessa.

2 Toimintaympäristön kuvaus

Toteutimme opinnäytetyömme Laurea-ammattikorkeakoulun Aistien - hankkeessa. Aistien - hankkeen tärkein työväline on moniaistinen tila, joka toimii kulttuurien välisenä kohtaamispaikkana ja uudenlaisena oppimisympäristönä. Opinnäytetyömme oli Aistien - hankkeen ensimmäinen opinnäytetyönä toteutettu pilotti. Opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa työskentelimme yhdessä burmalaisten äitien ja heidän lastensa kanssa. Käytimme läpi toiminnallisen osuuden sekä toiminnan raportoinnin ajan käsitteitä ”burmalaiset” ja ”Burma”, sillä äidit itse eivät kertaakaan käyttäneet maan virallista nimeä Myanmaria.

2.1 Aistien - hanke

Aistien - hanke on ESR:n eli Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke, joka toimii 1.9.2011-31.12.2013 Laurea-ammattikorkeakoulun koordinoimana yhteistyössä Lumon monitoimitalon, Vantaan Valo- teltan, Heinolan kansalaisopiston, Päivälehdin museon, Metropolia-ammattikorkeakoulun, Lapin maakuntamuseon ja Hämeen kylät ry:n kanssa. Laurea toteuttaa vuonna 2012 kuusi pilottia, joista opinnäytetyömme on ensimmäinen. Hankkeessa toimitaan Laurean LbD eli Learning by Development- pedagogiikan mukaan yhteistyössä kolmannen sektorin ja kunnan toimijoiden kanssa. Aistien - hanke on jatkoa Kohtaamisia moniaistisessa tilassa - hankkeelle, jonka kehittäminen aloitettiin vuonna 2007. Hanke toimi Laurea-ammattikorkeakoulussa vuosina 2009-2010.

Aistien - hankkeen lähtökohtana oli mahdollistaa kulttuurien välinen kohtaaminen tarjoamalla siihen tarkoituksenmukainen tila. Hankkeessa kehitetään menetelmiä, joiden avulla voidaan tukea maahanmuuttajien omia kulttuurisia juuria, kulttuurinsa säilyttämistä ja siirtämistä sukupolvelta toiselle. Prosessissa tutkitaan myös kuinka moniaististen ympäristöjen suunnitteleminen ja rakentaminen pienryhmässä voimaannuttaa ja toimii yhteisöllisenä oppimisprosessina. Hankkeessa selvitetään millaiset tekniset ratkaisut fyysinen tilan osalta sekä toisaalta tietotekniset toteutukset mahdollistavat moniaistisen kokemuksen. Moniaistisia tiloja kehitetään sekä kiinteänä ympäristönä että liikuteltavana telttamallina. Hankkeen yhteistyöverkostoja kehitetään sähköisesti sekä alueellisella että valtakunnallisella tasolla. Hankkeessa käytetyt menetelmät ja muu aineisto on käytettävissä projektin internet-sivujen kautta. (Aistien - hankkeen esiteteksti).

Moniaistinen tila on hankkeen merkittävin työväline. Tila toimii erilaisten ihmisten avoimena oppimisympäristönä ja kohtaamispaikkana, joka aktivoi erilaiseen oppimiseen. Tavoitteena on osallistamalla ja innostamalla voimaannuttaa maahanmuuttajia. Tila on mahdollisuus eritaustaisille ihmisille keskustella omasta kulttuuristaan, identiteetistään ja arvoistaan. Tilassa työskenneltäessä toimijat ovat aktiivisia tiedon tuottajia ja yhdenvertaisessa asemassa hank-

keen projektityöntekijöiden kanssa. Toiminnan avulla on mahdollista saada elämyksellisiä yhteisiä kokemuksia sekä lisätä maahanmuuttajien aktiivista yhteiskunnallista osallistumista, aloitteellisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia. Moniaistinen tila rakennetaan maahanmuuttajien muistojen ja kokemusten pohjalta kaikkia aisteja (maku-, haju-, näkö-, tunto- ja kuulo-) hyödyntäen. Eri aistien avulla toisen polven maahanmuuttajat voivat hahmottaa aikaisempien sukupolvien ajatusmaailmaa, arvoja ja kulttuuria. Tilassa voidaan hyödyntää esimerkiksi kuvia, videonauhoja, musiikkia, toimintaa, tuoksua ja makuja. Sekä valmis tila että sen rakennusprosessi toimivat keskustelun ja ajattelun virittäjinä. Opinnäytetyössämme hyödynnämme moniaistisen tilan rakentamiseen Laureassa olevaa Aistien - hankkeen toimisto- ja luokkatilaa.

2.2 Burmalaiset äidit ja heidän lapsensa

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus toteutettiin Suomeen muuttaneiden burmalaisten äitien ja heidän lastensa kanssa. Alusta asti meille oli selkeää, että kohderyhmämme tulisi olemaan äidit ja lapset. Valitsimme kohdekulttuuriksemme burmalaisuuden, koska tutkimuksia Suomessa elävistä burmalaisista on vähän ja molemmat olemme kiinnostuneita aasialaisista kulttuureista. Burmalaiset olivat sekä meille että Aistien - hankkeelle uusi kulttuurinen ryhmä. Ehdotus työskentelystä burmalaisten kanssa tuli työelämän edustajalta Vantaan Maahanmuuttajien yhteis palvelutoimistosta.

Burma, eli nykyinen Myanmar on Kaakkois-Aasian suurin valtio. Burman rajanaapureita ovat Intia, Bangladesh, Thaimaa, Kiina ja Laos. (Suomen YK-liiton internet-sivut). Suomessa eläviä burmalaisia oli vuoden 2012 alussa 1581 (Maahanmuuttoviraston internet-sivut). Pääosin he ovat saapuneet Suomeen pakolaisina Burman sisällissodan ja jatkuvien heimojen välisten mielenosoitusten vuoksi. Sisällissodat ja laajat mielenosoitukset alkoivat Burmassa vuonna 1988 sotilasjunttaa vastaan. Sotilasjuntta lakkautettiin vasta vuonna 2011. Burmalaisista 89 % ovat uskonnoltaan buddhalaisia. Väestöstä 4 % on kristittyjä, joista 1 % on katolilaisia. Burmalaiset, joita on 68 % maan väestöstä, elävät heimoissa ja suurissa yhteisöissä. (Suomen YK-liiton internet-sivut).

Kokosimme äitiryhmän itse burmalaisen yhteyshenkilömme Khanin (nimi muutettu) avulla. Äidit tunsivat toisensa ennalta. Kohderyhmämme koostui kolmen sukupolven burmalaisista. Suurin osa heistä oli katolilaisia, yksi äideistä oli buddhalainen. Äitejä oli tapaamisissamme keskimäärin viisi ja he olivat arviolta 30-60 -vuotiaita. Heidän lapsistaan valtaosa oli alle 8-vuotiaita. Lapset yhtä lukuun ottamatta ovat syntyneet Thanhin pakolaisleirillä Thaimaan ja Burman rajalla. Muutoin kaikki lapset olivat kasvaneet Suomen kulttuurissa. Valtaosa äideistä oli saapunut Suomeen kiintiöpakolaisina. Suomeen he olivat muuttaneet 2000-luvun jälkeen, yksi heistä oli saapunut vuonna 2011. Lapset kävivät suomalaista koulua ja päiväkotia. Äidit

olivat työssäkäyviä ja opiskelijoita, joten tapaamisajankohdat sovittiin aina arki-illoille äitien toiveiden mukaisesti.

3 Teoreettinen viitekehys

Käsitlemme opinnäytetyömme teoreettisessa viitekehyksessä oman kulttuurin tukemista, kulttuurin välittämistä, voimaannuttavaa työtä ja innostamista. Teoreettinen viitekehysemme tarkentui opinnäytetyöprosessin aikana tukemaan toiminnallisesta osuudestamme esiin-nousseita teemoja.

3.1 Oman kulttuurin tukeminen

Vuoden 1990 jälkeen maahanmuutto Suomeen on kasvanut ja kulttuurinen monimuotoisuus lisääntynyt. Yhteiskunnassamme maahanmuutossa viime vuosina tapahtuneisiin muutoksiin on vastattu syyskuussa 2011 uudistetulla kotouttamislaille. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kotouttaminen on kotoutumisen edistämistä ja tukemista viranomaisten sekä muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Toisaalta lakiuudistuksen tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista sekä maahanmuuttajien mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Sen lisäksi tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken (Sisäasiainministeriön internet-sivut).

Minna Säävälä on tutkinut kahdeksan EU-maan vertailevassa Needs for female immigrants and their integration in ageing societies -hankkeessa (FEMAGE) maahanmuuttajanaisten kotoutumista uusiin kotimaihinsa. Säävälän (2009: 10) mukaan kotoutuminen ei ole vain maahanmuuttajien yhdensuuntaista sopeutumista valtaväestöön, vaan se edellyttää koko yhteiskunnan muuttumista. Maahanmuuttajien suhde valtaväestöön on ratkaisevampi heidän sopeutumisensa kannalta kuin kotouttamispolitiikka tai kotouttamistoimet. Näin ollen kotoutuminen on mahdotonta, jos maahanmuuttajat kohtaavat omaa kulttuuriryhmäänsä kohdistuvaa syrjintää tai jäävät yhteiskunnassa vailla sosiaalista osallisuutta. (Säävälä 2009: 47.) Lakiuudistuksen tavoitteiden mukaisesti kotouttamistoimissa tarvitaan uusien palvelumuotojen kehittämistä lisäämään maahanmuuttajien ja valtaväestön myönteistä vuorovaikutusta sekä yhteistä toimintaa (Sisäasiainministeriön internet-sivut). Toimiva suhde valtaväestön kanssa lisää maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnalliseen toimintaan sekä vaikutusmahdollisuuksia heitä koskevassa päätöksenteossa. Maahanmuuttajien omaa kulttuuria tulisi tukea niin, että siitä voisi muodostua vähemmistön hyvinvointia ja itsetuntoa edistävä voima (Matinheikki-Kokko

1994: 91). Erilaisia toiminnallisia ja elämyksellisiä kotouttamispalveluja kehittämällä autetaan maahanmuuttajia saamaan mahdollisuus omien voimavarojensa hyödyntämiseen ja omaan toimijuuteen (Lautala & Nyman 2011: 132).

Kotouttamisen tavoitteena on turvata vähemmistöjen tasa-arvoinen asema sekä oman kulttuurin ja kielen säilyminen valtakulttuurin rinnalla. Todellisuudessa maahanmuuttajat joutuvat usein vaihtamaan kielensä ja muokkaamaan kulttuurinsa vastaamaan suomalaisen palvelujärjestelmien identiteettivaatimuksia (Puuronen 2006: 51). Kotouttamista on kritisoitu sen kohdistuessa maahanmuuttajien hyvinvointiin toimenpiteitä, jotka pohjautuvat valtaväestön kulttuuriin ja ihanteisiin (Matinheikki-Kokko 1994: 93). Suomalainen kotouttamistoiminta on ollut hyvin yksilökeskeistä eikä ole huomioinut perhekokonaisuutta (Alitolppa-Niitamo 2005: 49). Palveluja on kritisoitu myös siitä, ettei niissä tunneta vähemmistöperheiden omaa kulttuuria ja niihin sisältyviä arvoja. Tietoisuus siitä, miten perhe voi olla maahanmuuttajan tärkein kotoutumisen tuki, tulisi ohjata yhteiskunnan maahanmuuttajille suunnattuja palveluja. (Liebkind 1994: 227.)

Maahanmuuton seurauksena maahanmuuttajaperheet kärsivät usein juurettomuudesta ja aiempien sosiaalisten tukiverkostojen hajoamisesta, mikä entisestään korostaa perheen merkitystä uudessa ympäristössä (Martikainen & Haikkola 2010: 21). Monet tutkimukset painottavat omasta kulttuuriryhmästä koostuvan sosiaalisen verkoston välttämättömyyttä maahanmuuttajien sopeutumisessa uuteen kulttuuriin. Toisaalta kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan saattaa epäonnistua, jos maahanmuuttaja eristäytyy täysin omaan yhteisöönsä tai päinvastoin hylkää oman kulttuurinsa ja kielen. (Martikainen & Sintonen 2006: 34; Liebkind 1994: 227-229.) Koska kotoutuminen on monimutkainen ja yksilöllinen prosessi, kotouttamistoimenpiteissä olisi huomioitava ihmiset kokonaisvaltaisesti. Näin ollen kotoutumistoimien ja palveluiden tulisi olla joustavia ja erilaisiin yksilöllisiin tarpeisiin sovellettavissa. (Lautala & Nyman 2011: 133.)

Opinnäytetyössämme tarkoitamme käsitteellä kulttuuri ihmisten elämäntapaa kokonaisuudessaan. Osa kulttuurista on näkyvää ja ulkoisesti rakennettua kuten kieli, pukeutuminen, musiikki, ruoka sekä perinteeseen liittyvät tavat. Toisaalta kulttuuri on tapojen, arvojen ja normien kokonaisuus. (Liebkind 1994: 21). Mikkolan mukaan (2001: 23) suurin osa kulttuurista on näkymättömissä ja edustajalleen tiedostamaton. Kulttuuri on tietyssä toimintaympäristössä ja yhteisössä opittua, tuotettua ja harjoitettua. Kulttuurin kautta hahmotetaan ja ymmärretään maailmaa. Kulttuurit muuttuvat jatkuvasti ihmisten ja ympäristön vuorovaikutuksessa. (Matinheikki-Kokko 2011: 21.) Kulttuurien väliset rajat ovat häilyviä ja ihmiset voivat samaistua useamman kulttuurisen ryhmän jäseniksi. Maahanmuuton seurauksena suhteita entiseen asuinmaahan ei yleensä katkaista, vaan maahanmuuttajat elävät vastavuoroisessa suhteessa lähtömaahansa. Tällöin maahanmuuttajien elämä on transitionaalista eli ylirajaista. Se näkyy uuteen asuinmaahan kotoutumisen rinnalla tapahtuvana oman kulttuurin, kielen, uskonnon ja

sosiaalisen yhteisöllisyyden ylläpitämisenä kahden kulttuurin välissä. Ylirajaisuudessa maahanmuuttajat tulevat toimeen uuden kulttuurinsa kanssa ilman, että kuitenkaan menettäisivät täysin kulttuurisen identiteettinsä. (Matinheikki-Kokko 2011: 25; Kaljonen 2011: 37.) Kotouttamispalveluissa on tärkeä ymmärtää lähtö- ja tulomaan elämäntapojen ja arvojen samanaikainen vaikutus maahanmuuttajan elämässä.

Kulttuuri-identiteetissä on olennaista yhteenkuuluvuuden tunne oman kulttuuriryhmän kanssa. Tämän kautta ihminen on yhteydessä kulttuurinsa arvoihin, yhteisiin juuriin, kieleen sekä perinteeseen perustuvaan käyttäytymiseen (Liebkind 1994: 21-24). Ihmisellä voi olla useampia identiteettejä, jotka painottuvat tilanteesta riippuen. Näin ollen identiteetti ei ole pysyvä tila, vaan läpi elämän jatkuva neuvotteluprosessi ihmisten ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa maahanmuuttajat määrittelevät uudelleen omaa yksilöllisyyttään ja suhdetta itseensä, kulttuuriseen ryhmäänsä sekä valtaväestöön. (Lauhamaa & Rasmus & Juden-Tupakka 2006: 194) Maahanmuuttajien identiteetti saattaa myös muuttua ajan myötä monimuotoiseksi (Martikainen 2006: 20). Erityisesti tämä näkyy toisen polven maahanmuuttajilla, joille oman identiteetin rakentuminen on omanlaisia yhdistelmiä vanhempiensa ja uuden kotimaan kulttuurista (Oksanen 2010: 241). Nykyään puhutaan myös niin sanotusta hybridi-identiteetistä, jossa yksilölle on ominaista useiden kulttuurien omaksuminen, usean kielen puhuminen ja hallinta sekä eläminen kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä (Oksanen 2010: 241).

Moniaistisen tilan kautta pyritään tukemaan maahanmuuttajien identiteetin kehittymistä ja rakentumista uudessa elämäntilanteessa (Moniaistisen tilan internet-sivut). Identiteettityön tukemisen voi nähdä maahanmuuttajien omien kulttuuristen juurten tukemisena ja sen kautta myös kotouttamisena. Menetelmä pyrkii tukemaan maahanmuuttajien omaa kulttuuria mahdollistamalla ympäristön, johon voidaan heijastaa muistoja, ajatuksia ja kokemuksia omasta kotimaasta (Monikulttuurinen multisensorinen keskus -projektisuunnitelma). Omakieliseen vertaisryhmään osallistuminen antaa maahanmuuttajille tilaisuuden jakaa omia kokemuksiaan, kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tulla kokonaisvaltaisesti ymmärretyksi. Oma äidinkieli toimii identiteettityön välineenä, sillä omalla äidinkielellä on helpompi ilmaista itseään. (Liebkind 1994: 228; Novinsky 2005: 78.) Toisaalta taas menetelmällä tuetaan monikulttuurista yhteiskuntaa järjestämällä moniaistisen tilan avulla mahdollisuus eritaustaisille ihmisille keskustella omasta taustastaan, identiteetistään ja arvoistaan (Aistien -hankkeen esiteksi). Tila toimii tasa-arvoisena kohtaamispaikkana, jossa enemmistön edustajien on mahdollista samanaikaisesti sekä asettua vähemmistön asemaan että kokea maahanmuuttajille merkityksellisiä asioita (Monikulttuurinen multisensorinen keskus -projektisuunnitelma). Vuorovaikutus valtaväestön kanssa tukee vuorovaikutuksen lisäämistä ja kotoutumista toimiessaan kulttuurista oppimisen välineenä.

Menetelmän toiminnassa maahanmuuttajat saavat vaikuttaa vahvasti toiminnan sisältöön sekä osallistujina että toiminnan tuottajina. Samalla se edistää maahanmuuttajien sosiaalista osallisuutta, aloitteellisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Moniaistisen tilan kautta maahanmuuttajat saavat esitellä omaa kotimaataan sekä kulttuuriaan. Tila mahdollistaa niin vähemmistöryhmälle kuin muillekin tilaisuuden nähdä ja tunnistaa heidät osana yhteiskuntaa. Julkisesti tuotettu tila itsessään voidaan nähdä yhteiskunnan arvostamisena vähemmistökulttuureja kohtaan. (Säävälä 2009: 47; Pietikäinen 2006: 219). Maahanmuuttajien kulttuuria kohtaan osoitettu kiinnostus lisää hyväksytyksi tulemisen tunnetta ja vaikuttaa maahanmuuttajien myönteiseen suhtautumiseen yhteiskuntaa kohtaan (Säävälä 2009: 47).

3.2 Kulttuurin välittäminen kahteen kulttuuriin

Kasvaminen tietyssä kulttuurissa merkitsee sen arvojen, normien ja kielen sisäistämistä samoin kuin vallitsevan yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan vähittäistä hahmottamista (Alitolppa-Niitamo 2005: 45). Näin ollen kaikki kasvattaminen on osittain kulttuurin välittämistä. Kasvatus on vanhempien ja lapsen välistä vuorovaikutusta, jossa lapsi sosiaalistuu oman yhteisönsä jäseneksi. Sosialisatiossa lapset oppivat ja heidät opetetaan kulttuurinsa maailmankuvaan, arvoihin ja normeihin. Sosialisatiossa erotetaan ensimmäinen sosialisatio ja toinen sosialisatio. Ensimmäinen sosialisatio tarkoittaa varhaislapsuudessa tapahtuvaa kulttuurin sisäistämistä ja kulttuurisen identiteetin rakentumista vuorovaikutussuhteissa perheessä ja muissa lähisuhteissa. (Siljander 2002: 42-47.) Lastenkasvatuksessa ja perheen jäsenten välisissä suhteissa lapsi sisäistää kulttuurin suurilta osin tiedostamatta, mallioppimisen kautta. Lapsi muodostaa perheestään saamiensa kokemusten perusteella käsitystä itsestään ja toisista. Ensimmäisessä sosialisatiossa vaiheessa on tärkeää, että lapsi samaistuu ja on tunnetasolla yhteydessä perheensä jäseniin (Siljander 2002: 47; Mikkola 2001: 31-32). Kulttuuri ilmenee ja sitä myös ilmaistaan kielen avulla, joten lapsi oppii kulttuuriaan oppiessaan äidinkieltään. Kielen ja vuorovaikutuksen avulla lapsi tulee tietoiseksi omista juuristaan, mikä vahvistaa hänen kulttuurista identiteettiään ja siteitä omaan yhteisöönsä. (Paavola 2007: 35.)

Toinen sosialisatiovaihe alkaa lasten laajentaessa toimintaympäristöään perheen ulkopuolelle osallistumalla itsenäisesti esimerkiksi päiväkotiin ja kouluun. Tämän seurauksena lapseen kohdistuu valtaväestöstä uusien kulttuuristen arvojen ja käyttäytymismallien odotuksia. (Siljander 2002: 47; Mikkola 2001: 31-32.) Vähemmistökulttuurissa kasvanut lapsi oppii, että hänen käyttäytymismallinsa ovat erilaisia kuin valtaväestön, vaikka ne ovat olleet hänelle siihen asti ainoa tapa käyttäytyä (Alitolppa-Niitamo 1994: 22). Maahanmuuttajalapset joutuvat pohtimaan miten paljon he haluavat säilyttää perheensä sekä kulttuurisen ryhmänsä arvoja ja käyttäytymismalleja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan (Oksanen 2010: 241). Päiväkodin ja koulun merkitys on ratkaiseva vähemmistökulttuuriin kuuluvan lapsen kulttuuri-identiteetin laajenemisessa. Kulttuuri-identiteetti muuttuu lapsen aloittaessa päiväkodin tai koulun, joi-

den toimintaa ohjaa yhteiskunnan lainsäädännössä määritellyt tavoitteet ja vaatimukset. Maahanmuuttajalapsen kulttuuri-identiteetti vahvistuu, jos ympäristö arvostaa hänen omaa kulttuuriaan ja pyrkii toimimaan siten, että oman kulttuurin ja kielen säilyttäminen olisi mahdollista. (Paavola 2007: 32-34). Päiväkodin ja koulun tulisiikin tukea perheen kasvatuskäsitteitä, jotta lapset omaksuivat ne ilman suurempia ristiriitoja. Näin ollen päiväkotien ja koulujen opettajilla tietoisuus erilaisista kulttuureista voisi edistää maahanmuuttajalasten kulttuuri-identiteetin vahvistumista.

Käsitykset vanhemmuudesta sekä lastenkasvatusta ohjaavista arvoista ja kasvatustavoista vaihtelevat kulttuureittain. Kulttuurista riippumatta kaikki vanhemmat toimivat sen mukaan, minkä uskovat olevan parhaaksi lapselle. (Alitolppa-Niitamo 2005: 103.) Arvot koskevat sitä, mitä vanhemmat pitävät lasten kannalta tärkeänä ja tavat sitä, miten he kasvattajina toimivat (Hämäläinen & Kraav & Bizaeva 2002: 18). Perhearvoja pidetään tyypillisimpinä kulttuuri-perintöä välittävinä sekä eri kulttuureja erottavina arvoina, joiden tehtävänä on luoda kulttuuriin pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Kagitcibasin (1988) mukaan erityisesti äidit ovat kulttuuristen perhearvojen välittäjiä. (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2001: 129.) Kasvatuksessa vanhemmat ottavat vaikutteita siitä kulttuurista ja arvomaailmasta, jonka he ovat itse omaksuneet sosialisoinnin kautta. Kulttuuriset käsitykset ja arvot ovat kuitenkin jatkuvassa muutostilassa, mikä vaikuttaa osaltaan vanhemmuuden ja kasvatuskäsityksien muuttumiseen. (Alitolppa-Niitamo 2010: 48.)

Maahanmuuton seurauksena maahanmuuttajavanhemmat kohtaavat uuden yhteiskunnan kasvatuskulttuurin ja huomaavat, etteivät omassa kulttuurissa yleisesti hyväksytyt kasvatustavat enää välttämättä toimi uudessa ympäristössä odotetulla tavalla. Tämän vuoksi vanhemmuus ja kasvatuseriaatteen saattavat muuttua. (Alitolppa-Niitamo 2005: 45.) Maahanmuuttajavanhempien ei ole helppoa päästä osallisiksi esimerkiksi päiväkodissa ja koulussa vuorovaikutustilanteisiin, joissa he voisivat havaita ja ymmärtää kasvatuskäytäntöjen eroavaisuuksia. (Alitolppa-Niitamo 2005: 81). Tämä voi lisätä hämmennystä tilanteissa, joissa kasvatuserot kohtaavat. Säävälän ja Lainialan mukaan (2010: 13) Äitiyden ja perheen ulkopuolisen elämän yhdistäminen on uuteen maahan muuttaneelle naiselle vaikeaa, koska hänellä ei ole maassa valtaväestöllä olevaa hiljaista tietoa tai sosiaalisia verkostoja. Äidillä ei välttämättä ole myöskään kielitaitoa järjestää arkeaan ja hahmottaa yhteiskunnan tarjoamia vaihtoehtoja. Vanhemmat voivat tuntea epävarmuutta joutuessaan kasvattamaan lapsiaan ja tekemän päätöksiä tilanteissa, joista heillä ei ole aikaisempaa kokemusta. Tällöin on vaarana, että perheen roolit kääntyvät päinvastaisiksi lasten ohjatesa vanhempiaan ja toimimalla kulttuurinmurtaajina vanhempiansa sekä uuden yhteiskunnan välillä. (Alitolppa-Niitamo 2010: 58-59; Alitolppa-Niitamo 2005: 39.)

Perheen yhtenäisyydelle ja vanhempien auktoriteetin säilymiselle on tärkeää vanhempien osallistaminen ja osallistuminen uuteen yhteiskuntaan, jotta he oppisivat ymmärtämään myös sen arvomaailmaa ja toimintaa (Alitolppa-Niitamo 2005: 46). Samalla vanhempien olisi koettava, että heidän omaa kulttuuriaan ja mielipiteitään lastenkasvatuksessa arvostetaan. Tällöin heidän ei tarvitse pelätä lastensa menettävän kulttuurista identiteettiään eikä ylikorostaa kasvatuksessa omaa kulttuuriaan. (Novinsky 2005: 80.) Kasvatus on pitkälti tasapainottelua oman kulttuurin ja suomalaisen kulttuurin välillä. Vanhemmat tekevät kasvatuksessaan jatkuvasti valintoja, jotka tapahtuvat joko tietoisesti tai tiedostamatta. (Siljander 2002: 43-44).

Alitolppa-Niitamon (2010: 45-46) mukaan uuden yhteiskunnan vaikutteet heijastuvat maahanmuuttajaperheeseen viimeistään lasten kautta. Kulttuurin välittyessä toisesta kulttuuriryhmästä, puhutaan akkulturaatiosta. Berryn (1986) määritelmä akkulturaatiosta tarkoittaa sitä, miten erilaisten ryhmien kohdatessa ryhmien alkuperäisessä kulttuurimallissa tapahtuu kanssakäymisen seurauksena muutoksia. Käytännössä kuitenkin vähemmistökulttuuri joutuu muuttumaan valtakulttuuria enemmän. Opinnäytetyössämme tarkoitamme akkulturaatiolla nimenomaan maahanmuuttajaperheen ja sen yksilöissä tapahtuvia tapojen, asenteiden ja arvojen muutoksia heidän kotoutuessaan uuteen yhteiskuntaan. Vaikutukset näkyvät perheen sisäisissä vuorovaikutussuhteissa, vanhemmuudessa ja lastenkasvatuksessa.

Maahanmuuttajalapsille yhteiskunnan ja sen kulttuurin sosialisatiovaikutus on voimakkaampi kuin heidän vanhemmilleen (Alitolppa-Niitamo 2010: 54; Alitolppa-Niitamo 2005: 45). Maahanmuuttajalapset oppivat kielen ja muut yhteiskunnalliset perustaidot usein vanhempiaan nopeammin, mikä saattaa johtaa perheen eritahtiseen sopeutumiseen ja kasvavaan sukupolvien väliseen kuiluun (Martikainen & Tiilikainen 2007: 28; Alitolppa-Niitamo 2005: 46). Lasten kannalta on merkityksellistä miten vanhemmat ja perhe sopeutuvat uuteen elämän tilanteeseen. Yhtä merkityksellistä on kuitenkin myös yhteiskunnan monikulttuurisuus- ja kotouttamispolitiikka sekä valtaväestön asenteet. Toisaalta yhteiskunnassa syrjintää kokeville vähemmistöryhmille akkulturaatiokokemus voi lisätä perheen yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Alitolppa-Niitamo 2010: 46; Paavola 2007: 27.)

Maahanmuuttajaperheen pysyessä riittävän yhtenäisenä ja toimivana, se pystyy säilyttämään ja välittämään keskeisimmät arvonsa sukupolvelta toiselle uudessa kulttuuriympäristössä sekä tukemaan perheenjäsenten eri tahtiin kulkevaa kotoutumisprosessia (Alitolppa-Niitamo 2005: 44-45). Pihla Siim (2008: 231-233) on tutkinut maahanmuuttajaperheiden yhteenkuuluvuuden rakentumista sekä äidin ja lasten välisiä suhteita maahanmuuton seurauksena. Hänen mukaansa tärkeimpiä perheen yhtenäisyyttä tukevia tekijöitä ovat juuret ja yhteinen menneisyys, joita kerrataan keskusteluissa, perhevalokuissa, ja -filmeissä sekä sukupolvelta toiselle siirtyvissä esineissä. Perheen yhteiset keskustelut ja pohdinnat auttavat ymmärtämään edellisten sukupolvien elämää sekä lisäävät itseymmärrystä ja oman taustan kunnioittamista.

Aistien -hankkeen menetelmällä voidaan tukea maahanmuuttajien oman kulttuuriperinteen säilyttämistä ja välittämistä sukupolvelta toiselle. Moniaistisen tilan avulla toisen polven maahanmuuttajalapsilla on mahdollisuus hahmottaa vanhempinsa ja isovanhempiensa kulttuuria ja ajatusmaailmaa. (Aistien- hankkeen esiteteksti.) Alitolppa-Niitamon mukaan (2010: 54) maahanmuuttajalapsilla on ollut vähemmän mahdollisuuksia osallistua ja oppia vanhempinsa lähtömaan kulttuurista. Lapsen kulttuuri-identiteetin kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi tuntee kulttuuriset juurensa ja hyväksyy taustansa. Maahanmuuttajalasten identiteettiin saattaa liittyä hämmennystä, sillä he eivät koe itseään välttämättä vanhempinsa kulttuuriseen ryhmään kuuluviksi eivätkä täysin suomalaisiksi. (Novinsky 2005: 78) Moniaistinen tila voi toimia maahanmuuttajalasten kulttuuri-identiteetin rakentumisen tukena. Tilassa vanhempien ja lasten vuorovaikutuksen kautta voidaan lisätä lasten tietoisuutta ja ymmärrystä perheelle tapahtuneista asioista. Perheen kulttuuriperintö, muistot ja yhteiset kokemukset toimivat pohjana selviytymiselle uudessa ympäristössä. Moniaistisessa tilassa aikuiset voivat toimia lasten ”muistin jatkona” kertomalla asioista, joita lapset eivät itse muista tai tiedä. Moniaistisessa tilassa keskustelujen kautta maahanmuuttajien yksilöllistä muistoista voidaan tehdä yhteisiä. (Siim 2008: 219, 233.)

3.3 Voimaannuttava työ kulttuurin tukemisen välineenä

Voimaantuminen on yksi monista vielä vakiintumattomista englanninkielisen empowerment -käsitteen suomennoksista, joita Marjo Kurosen mukaan (2004: 277) ovat myös valtaistuminen, valtaistaminen, toimintavoiman lisääntyminen, voimavaraistuminen ja valtautuminen. Siitosen mukaan (1999: 83-84) käsitteellä voidaan tarkoittaa myös toimintakykyisyyden lisäämistä, voimistumista ja sisäisen voimantunteen kehittämistä. Tämän prosessin seurauksena ihmisen itsemäärittely eli minä muuttuu, elämänhallinta kehittyy ja sekä aloitteellisuus että vastuullisuus lisääntyvät. Kaikkia käsitteen suomennoksia yhdistää kuitenkin sama ajatus sisäisestä voimantunteesta ja voimavaroista, jotka empowerment -prosessin aikana vahvistuu. Opinnäytetyössämme käytämme käsitettä voimaantuminen.

Eri tutkijoiden näkemysten perusteella voimaantumisen katsotaan olevan lähtökohtaisesti ihmisestä itsestään riippuva prosessi, jonka kehittäminen ja vahvistaminen ovat yksilön omalla vastuulla. Tätä prosessia voidaan kuitenkin tukea sellaisella rohkaisevalla ja luottamuksella ympäristöllä, joka innostaa aktivoitumaan, osallistumaan ja vahvistamaan yksilössä jo ennestään olevia voimavaroja. (Harju-Tolppa 2004: 14; Siitonen 1999: 83-85). Harju-Tolpan mukaan (2004: 14) eri näkemykset vaihtelevat sen perusteella minkä tason voimaantuminen milloinkin on toiminnan tavoitteena.

Voimaannuttamisella tarkoitetaan Wilska-Seemerin mukaan sitä, että ympäröivät ihmiset auttavat yksilöä, perheitä tai ryhmiä käyttämään hyväkseen itsestään ja ympäristöstään löytyvät vahvuudet ja voimavarat (Wilska-Seemer 2005: 258). Harju-Tolpan (2004: 17) mukaan voimaannuttavassa työssä olennaista on muodostaa dialoginen suhde asiakkaan kanssa. Asiakkaaseen - ryhmään tai yksilöön - suhtaudutaan aktiivisena toimijana, osallistujana ja subjektina. Keskeistä työssä on yhteisösuhteen rakentaminen ja yksilön voimavarojen korostaminen puutteidensa sijaan. Yksilö itse ja tämän sosiaalinen sekä fyysinen ympäristö määrittävät työn tavoitteet. (Harju-Tolppa 2004: 17).

Voimaannuttavaa työtä voidaan tarkastella esimerkiksi vertaisryhmien näkökulmasta. Wilska-Seemer (2005: 255-256) määrittelee vertaisryhmän olevan joukko samankaltaisessa elämäntilanteessa tai yhteiskunnallisessa asemassa olevia ihmisiä, jotka haluavat ryhmässä jakaa kokemuksiaan, tietoa ja vertaistukea. Vertaisryhmiä käsittelevillä tutkimuksilla on saatu positiivisia tuloksia. Toisaalta ryhmiin hakeutuvat usein ajattelevat jo etukäteen hyötyvänsä niistä, mikä lisää voimaannuttavaa kokemusta. Wilska-Seemerin oma tutkimus vapaaehtoisuuteen perustuvan vammaisten naisten vertaisryhmästä tukee aikaisempia tutkimustuloksia. Vertaisryhmätutkimus käsittelee muun muassa ryhmille asetettujen voimaantumisen tavoitteiden toteutumista ja sitä miten ryhmät itse ovat tukeneet tätä voimaantumista. (Wilska-Seemer 2005: 255-256). Lautala & Nymanin mukaan (2011: 134) maahanmuuttajat olivat kokeneet saavansa kotoutumiseen tukea erilaisista vertaisryhmistä. Maahanmuuttajat kokivat voimaantuneensa, koska vertaisryhmät mahdollistivat omien kokemusien läpikäymistä ja vuorovaikutusta samankaltaisen menneisyyden kokeneiden ihmisten kanssa. (Lautala & Nyman 2011: 134.)

3.4 Sosiokulttuurinen innostaminen kulttuurin tukemisen välineenä

Vaikka voimaantumisen nähdään olevan pitkälti kiinni yksilön omasta aktiivisuudesta, ulkopuolelta ja ympäristöstä tuleva kannustus ja tuki voi innostaa yksilöä voimaannuttamaan itseään. Kurjen mukaan (Kurki: 2008) sosiokulttuurisen innostamisen määrittely ei ole helppoa, sillä innostamisella voidaan tarkoittaa esimerkiksi tavoitteellista sosiaaliseen kasvatusalaan liittyvää ammattia tai vapaa-ajan toimintojen järjestämistä. Kurki kuvaa sosiokulttuurisen innostamisen olevan osallistavan metodologian muoto, jonka tavoitteena on ihmisten tietoisuuden, herkistymisen, itsetoteutuksen ja osallistumisen elähdyttäminen sekä omassa että yhteisönsä kehityksessä (Kurki: 2008). Toiminnan tavoitteina on lisätä toiminnan organisointia, koordinoita yksilöiden sekä ryhmien kykyjä ja saada ihmiset liikkeelle. Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteita ovat myös sosiaalisen kommunikaation edistäminen sekä vuorovaikutuksen että tasavertoisten subjekti-subjekti-suhteiden kehittäminen. (Kurki 2000: 19-25).

Sosiokulttuurinen innostaminen edellyttää ihmiskäsitystä, jossa yksilö nähdään aktiivisena toimijana ja potentiaalisena vaikuttajana sekä oman itsensä että ympäristönsä muokkaamiseen. Innostamisen voimaannuttava vaikutus perustuu yksilön tai ryhmän aktivoimiseen ja osallistumiseen (Kurki 2000: 25). Innostaja pyrkii kartoittamaan ja herättämään eloon olemassa yksilöissä sekä ryhmissä olevat tiedostamattomat voimavarat ja vahvistamaan niitä. Esimerkiksi maahanmuuttajatyössä yksi innostamisen tavoitteista voi olla maahanmuuttajaperheiden voimaannuttaminen tukemalla vanhemmuutta ja lisäämällä yksilö- ja yhteisötason osallisuutta yhteiskunnassa (Erkko & West & Viljakainen 2011: 57).

Innostajan toiminta lähtee liikkeelle yksilön tai ryhmän toiveista, arvoista ja kulttuurillisista tarpeista (Kurki 2000: 25). Esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävässä työssä on Ihamäen mukaan (Ihamäki 2011: 104) on tärkeää, että toiminta tapahtuu ihmisten omassa toimintaympäristössä. Keskeistä on toisen ihmisen kohtaaminen, jossa korostuu toiminnallisuus, yhteisöllisyys, elämyksellisyys, vuorovaikutus ja dialogi. Toiminnan tavoitteiden määrittely ja suunnittelu tapahtuu usein dialogisesti tasavertaisessa suhteessa osallistujien kanssa (Kurki 2000: 25). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa yhteistyön harjoittamisen ja epävarmuuden ilmaisemisen (Ihamäki 2011: 104). Kurjen mukaan innostaminen on yhteisöllistä toimintaa, kasvatusta ja tiedon välittämistä, mutta ei opetusta. Tavoitteena on herättää osallistujissa halu kasvattaa itse itseään. Jos toiminnassa järjestetään esimerkiksi väittelyjä tai keskusteluja, keskustelijat ovat subjekti-subjekti-suhteessa keskenään. (Kurki 2000: 25).

Innostamisen metodeja ovat esimerkiksi kasvatuksellinen ja kulttuurillinen toiminta tai sosiaaliset vapaa-ajan aktiviteetit. Ohjaajan rooli innostamisessa on ”yhdessä keskustelija, dialogiin johdattaja ja kanssakulkija” (Kurki 2000: 25.) Tavoitteena on ihmisten osallisuuden vahvistaminen käsiteltyjen teemojen kautta. Mikäli keskustelu ei lähde ryhmässä liikkeelle, ryhmän ohjaaja aktivoi keskustelua valmiiden kysymysten tai aihealueiden kautta. Ohjaajan rooli on olla joustava sekä eläytymiskykyinen, ja hänen tulee olla läsnä myös tunneperäisesti. Ohjaaja varmistaa olosuhteiden sujumisen ja jokaisen yksilön kunnioittamisen vastaamalla ryhmän rooleista ja vuorovaikutustavoista. (Segercrantz 2009 / Ihamäki 2011: 103) Innostamisessa ohjaajan persoonalliset piirteet ja ylipäättänsä itsetuntemus, elämäkokemus ja perusasenne ovat merkittävässä osassa ihmisten välisten suhteiden tukemisessa, luottamuksellisen ilmapiirin luomisessa ja toiminnan tavoitteiden toteutumisessa. (Kurki: 2008; Kurki 2000: 19-23)

4 Opinnäytetyön tavoitteet ja arviointikysymykset

Opinnäytetyömme keskeisenä tavoitteena oli tarkastella miten moniaistisen tila menetelmänä tukee burmalaisten äitien ja heidän lastensa kulttuuria sekä kulttuurin välittämistä äidiltä

lapselle. Tavoitteena oli myös tarkastella moniaistinen tila -menetelmän toimivuutta sekä oman ohjaajuutemme kehittymistä opinnäytetyöprosessissa.

Aistien -hankkeessa kehitetään uudenlaisia oppimisympäristöjä sekä menetelmiä, joiden avulla voidaan tukea maahanmuuttajien omia kulttuurisia juuria, kulttuurinsa säilyttämistä ja siirtämistä sukupolvelta toiselle. Tavoitteemme hankkeessa oli tuoda hankkeelle uudenlainen lähestymistapa käyttää moniaistista tilaa menetelmänä.

Moniaistinen tila suunniteltiin ja rakennettiin äitien kanssa käytyjen yhteisten keskustelujen pohjalta yhdessä äitien kanssa. Keskusteluja käytiin kulttuurin erityispiirteistä, lasten kasvatamisesta kahteen kulttuurin sekä burmalaisen kulttuurin välittämisestä sukupolvelta toiselle. Burmalaisuudessa tärkeäksi kokemansa asiat äidit konkretisoivat rakentamalla moniaistisen tilan lapsilleen.

Omat henkilökohtaiset tavoitteemme liittyivät ryhmän ohjaamiseen ja opinnäytetyöprosessin hallintaan. Ryhmän ohjaamista tarkastelimme suhteessa asiakaslähtöisyyteen ja voimaannuttavan työn sekä innostamisen teorioihin. Pyrimme ohjaamisessa huomioimaan monikulttuurisuustyön erityispiirteet. Tarkastelimme opinnäytetyömme suunnittelun ja toiminnallisen osuuden onnistumista.

5 Aineistonkeruu- ja arviointimenetelmät

Opinnäytetyömme on toiminnallinen, eli sen tutkimusote on laadullinen. Opinnäytetyömme tavoitteena oli toisaalta moniaistisen tilan menetelmän kehittäminen, toisaalta taas äitien ja lasten oman kulttuurin tukeminen. Näin ollen työmme keskiössä oli toiminnan arviointi osallistujien, hankkeen ja meidän näkökulmista. Arvioinnin pohjana käytimme useampia aineistonkeruumenetelmiä, jotta saisimme luotettavaa aineistoa toiminnan lähtötilanteesta ja työmme tavoitteiden toteutumisesta. Aineistonkeruumenetelminä olivat äideiltä ja lapsilta nauhoitettu tavoite- ja palautekeskustelut, oppimispäiväkirjamme sekä osallistuva havainnointi. Koska opinnäytetyömme oli toiminnallinen, aineistonkeruu- ja arviointisuunnitelmamme pohjautuivat sekä toimintatutkimuksen ja Kemmisin osallistavan toimintatutkimuksen piirteisiin.

Toimintatutkimus on perusluonteeltaan sosiaalinen prosessi, joka etenee suunnittelun, havainnoinnin, reflektoinnin ja uudelleensuunnittelun sykleinä. Prosessin ensisijaisena tarkoituksena on tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa. Menetelmän tavoitteita voivat olla esimerkiksi ihmisten liittäminen yhteen, tasa-arvo ja yksilöiden vapaan itsemääräämisoikeuden edistäminen. Samanaikaisesti pyritään lisäämään sekä ymmärrystä että tietoa muutosta kohtaan. Tavoitteena ei ole saada yleistettävää tietoa, vaan painopisteenä on tarkastella yk-

sittäisiä tapauksia tai tilanteita. (Heikkinen 2001: 171). Lähestymistapa tukee ihmisten valtaistumista, voimaantumista ja osallistumista. (Heikkinen 2001: 174; Stringer 1999: 9-10).

Kemmisin suuntaus painottaa yksilöiden aktiivista toimintaa yhteisönsä kehittämiseksi yhteisöllisessä prosessissa. Olennaista on tuottaa kuvailevaa tietoa ja herättää jo olemassa olevaa tietoisuutta. Tärkeää on myös tutkijoiden ja osallistujien omien arvoperustojensa kriittinen tarkastelu. (Aspvik 2006). Yhteisöperuste korostuu siinä, että toimijat ovat tasavertaisessa asemassa tutkimuksen teossa. Yksi merkittävä tavoite on tukea yhteisöjen kommunikaatiota ja rakentaa välitön ja avoin keskusteluilmapiiri kaikkien toimijoiden kesken. (Heikkinen 2001: 174). Kokosimme aineistonkeruu- ja arviointisuunnitelmamme seuraavaan kaavioon:

Opinnäytetyön tavoitteet	Arviointikeinot	Arvioinnin tekijä	Toteutus
tarkastella miten moniaistinen tila menetelmänä tukee äitien ja heidän lastensa kulttuuria ja sen välittämistä lapsille	osallistuva havainnointi oppimispäiväkirja nauhoitetut tavoite- ja palautekeskustelut	opinnäytetyön tekijät opinnäytetyön tekijät äidit ja lapset	tapaamisten aikana tapaamisten jälkeen viimeisellä tapaamisella
tuoda Aistien - hankkeelle uusi lähestymistapa käyttäen moniaistisen tilan menetelmää	osallistuva havainnointi oppimispäiväkirja nauhoitetut tavoite- ja palautekeskustelut	opinnäytetyön tekijät opinnäytetyön tekijät äidit ja lapset	tapaamisten aikana tapaamisten jälkeen viimeisellä tapaamisella
kehittyä asiakaslähtöisinä innostajina ja ohjaajina monikulttuurisuuden erityispiirteet huomioiden	oppimispäiväkirja reflektiokeskustelut	opinnäytetyön tekijät opinnäytetyön tekijät	jokaisen tapaamisen jälkeen jokaisen tapaamisen jälkeen
opinnäytetyöprosessin hallinta	oppimispäiväkirja nauhoitetut palautekeskustelut	opinnäytetyön tekijät äidit	jokaisen tapaamisen jälkeen viimeisellä tapaamisella

Taulukko 1 Suunnitelma aineistonkeruu- ja arviointimenetelmistä

Toiminnalliseen opinnäytetööhön sopii aineistonkeruumenetelmäksi osallistuva havainnointi, sillä se mahdollistaa ryhmän toimintaan osallistumisen ja koko prosessin aikaisen tarkastelun. Havainnoimme tapaamiskerroillamme äitien ja lasten toimintaa, käyttäytymistä, toimintaan osallistumista ja sitoutumista. Kahden tekijän muistiinpanot mahdollistavat enemmän ja erilaisia havaintoja kuin yksittäisen. Havainnointi sopii menetelmäksi myös silloin, kun havainnoinnin kohteella on kielellisiä vaikeuksia (Hirsjärvi 2005: 201-206.) Tärkeää on tehdä ryhmäläisille näkyväksi roolimme sekä osallistujina että havaintojen tekijöinä.

Oppimispäiväkirjan avulla pohdimme omaa tekemistämme ja subjektiivisia kokemuksiamme opinnäytetyön aikana. Se mahdollisti hiljaisen tiedon, reflektion ja oman osaamisemme kriittisen tarkastelun prosessin eri vaiheissa. Oppimispäiväkirja toimii myös tiedonkeruumenetel-

mänä ja apuna toiminnan jäsentämisessä. (Hyttinen 2006: 48- 49). Keräsimme äideiltä toiminnallisen osuuden alussa tavoitteet ja odotukset toiminnasta. Toiminnallisen osuuden lopuksi keräsimme sekä äideiltä että lapsilta palautetta toiminnasta ja menetelmän soveltuvuudesta kulttuurin tukemiseen ja välittämiseen. Sekä tavoite- että palautekeskustelut nauhoitettiin, litteroitiin ja luokiteltiin teemoittain. Aineisto analysoitiin etsimällä samankaltaisuuksia oppimispäiväkirjoistamme, havainnoistamme ja nauhoitetuista keskusteluista. Aineiston analyysissä keskityimme arviointikysymystemme kannalta olennaisiin teemoihin.

6 Toiminnan kuvaus

Päätimme toteuttaa opinnäytetyömme Aistien -hankkeessa käytyämme kuuntelemassa hankkeen projektipäällikkö Minttu Rädyn esittelyn Laurea-ammattikorkeakoulun hankeinfossa syyskuussa 2011. Otimme yhteyttä häneen sähköpostitse ja sovimme tapaamisen. Kerroimme hänelle olevamme kiinnostuneita työskentelemään maahanmuuttajaäitien ja heidän lastensa kanssa. Painotimme kiinnostustamme aasialaisiin kulttuureihin. Minttu ehdotti meille yhteistyötä Vantaan Maahanmuuttajien yhteispalvelutoimiston työntekijän kanssa, sillä hänellä oli kontakteja burmalaisiin. Hänen kautta saimme yhteistyöstä kiinnostuneen burmalaispariskunnan yhteystiedot, jotta voisimme olla itse heihin yhteydessä.

Aistien -hankkeessa opinnäytetyön tekeminen ohjasi ja rajasi osaltaan toimintaamme. Ennen toiminnallista osuutta tutustuimme hankkeeseen ja moniaistisen tilaan menetelmänä, jotta omaksuimme hankkeen tavoitteet ja toimintaidean. Kartoitimme laaja-alaisesti muun muassa maahanmuuttajatyötä ja kulttuurikasvatusta käsittelevää kirjallisuutta ja tutkimuksia. Teimme aineistonkeruu- ja arviointisuunnitelman toimintatutkimuksen ja Kemmisin osallistavan toimintatutkimuksen piirteiden suuntaisesti. Koko työmme tavoitteet täsmentyivät opinnäytetyön suunnitelmaseminaarin yhteydessä. Lopullinen työmme teoreettinen viitekehys täsmentyi toiminnallisen osuuden edetessä.

Opinnäytetyömme toimintakertoja oli kuusi 42/2011- 1/2012 välillä. Kolme tapaamista oli Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulussa ja kolme burmalaisen perheen kotona Vantaalla. Tapaamiset kestivät 1-2 tuntia. Jokaiselle toimintakerralle olimme asettaneet omat tavoitteet. Viikoilla 42 ja 43 toiminnan tavoitteena oli tutustuminen, ryhmän muodostaminen ja tavoitteiden asettaminen. Viikoilla 48 ja 49 syvennyimme teemoihin keskustellen ja suunnitelimme konkreettisesti Burma- tilaa. Viikolla 1 tavoitteena oli rakentaa moniaistinen tila. Samalla viikolla toimimme tilassa ja kävimme arviointi- ja palautekeskustelun.

Työskentelyyn oli sitoutunut kuusi äitiä. Suojaamme ryhmän jäsenten henkilöllisyyden kutsuamalla heitä kuvitteellisilla nimillä Khan, Aung, Thun, May, Kyat ja Buya. Viimeiselle toimintakerralle äidit kutsuivat mukaan seitsemän lastaan, joista neljä oli alle kouluikäisiä. Lasten

henkilöllisyyden suojaamme viittaamalla heihin iän mukaan. Kuvaamme toiminnan etenemistä ensimmäisestä ryhmätapaamisestamme viimeiseen tapaamiseemme asti.

6.1 Ensimmäinen tapaaminen

Tapasimme ensimmäistä kertaa burmalaisen Khanin Laurea-ammattikorkeakoulussa 21.10.2011. Hän saapui paikalle äitinsä sekä aviomiehensä kanssa. Tätä ennen olimme olleet heihin yhteydessä puhelimitse. Tapaamista ennen meitä mietitytti kuinka hyvin vuorovaikutus toimisi puuttuvan yhteisen kielen vuoksi. Meitä myös jännitti millainen heidän suhtautumisensa työtämme kohtaan olisi.

Ilmapiiri jo tapaamisen alussa oli varaukseton. Kerroimme mahdollisimman yksinkertaisesti ja selkeästi Aistien - hankkeesta ja opinnäytetyömme tavoitteista hankkeen sisällä. Heidän kiinnostuksestaan kertoi heidän aktiivisuutensa esittää kysymyksiä, mikä lisäsi luottamustamme yhteisymmärryksestä. Kerroimme tarvitsevamme noin viisi äitiä ryhmäämme. Khan sanoi tuntevansa useita eri-ikäisiä burmalaisia äitejä, jotka voisivat olla kiinnostuneita osallistumaan ryhmään. Khan kertoi, etteivät hänen tuntemansa äidit puhu hyvin suomea, mutta osa kuitenkin ymmärtää. Pohdimme tuleeko kielen osaamattomuus määrittämään tai rajoittamaan toimintaamme. Päätimme selvittää tulkin tarpeellisuuden ensimmäisen ryhmätapaamisen jälkeen.

Painotimme Khanille, että voimme joustaa sekä tapaamispaikkojen että aikataulujen suhteen ryhmän tarpeiden mukaisesti. Khan ehdotti ensimmäistä ryhmätapaamista heidän kotiinsa Hakunilaan 26.10.11. Meidän mielestämme valinta oli onnistunut, sillä muiden äitien oli helppoa saapua paikalle. Kynnys osallistua oli näin ollen matala. Valtaosa äideistä kävi töissä tai opiskeli, joten tapaamisen alkamisajankohdaksi sovittiin 17:00. Kysyimme Khanilta uskooko hän muiden äitien tulevan paikalle. Hän vastasi kaikkien tulevan.

Tapaamisemme lopuksi vierailimme burmalaisten kanssa Aistien- luokkatilassa, johon oli rakennettu viitteellinen Nepal-ympäristö. Kuvailimme vierailun aikana tilan eri ominaisuuksia ja käytännön käyttömahdollisuuksia. Kaikki vaikuttivat kiinnostuneilta, sillä he ihmettelivät ja esittivät meille paljon kysymyksiä. Vierailun tavoitteena oli konkretisoida mielikuva moniaistisesta tilasta heille, jotta tiedon välittäminen muille äideille olisi helpompaa. Burmalaiset tuntuivat välittömiltä, lämpimiltä ja vastaanottavaisilta meitä ja työtämme kohtaan. Khanin aktiivisuus ja aloitteellisuus ilmeni hänen ottaessa vastuulleen ryhmätapaamisen järjestämisen ja yhteydenpidon. Hänen innostuksensa peilautui omaan motivaatioomme.

6.2 Toinen tapaaminen

Toinen tapaamisemme oli 26.10.2011 Vantaalla Khanin perheen luona. Meitä mietitytti kuinka monta äitiä olisi tulossa paikalle ja millainen heidän suhtautumisensa työhömmе tulisi olemaan. Vastaanotto oli vilpittömän lämmin. Odotellessamme äitien saapumista nautimme burmalaista kahvia ja keskustelimme perheen isän kanssa burmalaisesta musiikista, uskonnosta sekä Vantaalla asumisen hyvistä ja huonoista puolista. Uskonto oli kodissa vahvasti esillä; olohuoneessa oli katolilainen alttari ja seinillä oli uskonnollisia kuvia ja ristejä. Yllätyimme, että perhe oli katolilainen, sillä 89 % burmalaisista on buddhalaisia ja katolilaisia on vain 1 % (Suomen YK-liiton internet-sivut). Tunnelma asunnossa oli kodinomainen: lapset leikkivät ympäröivissä huoneissa, keittiöstä kantautui mausteisen ruoan tuoksu ja muut äidit keskustelivat keskenään katsellessaan televisiosta suomenkielistä sarjaa.

Äitejä saapui paikalle hiljalleen. Lopulta heitä oli kuusi. Kokoonnuimme olohuoneeseen. Kerroimme Aistien- hankkeesta ja työmme tavoitteista. Painotimme heille, että kaikkien osallistujien henkilöllisyys pidetään salassa työmme raportoinnissa. Äidit antoivat meille luvan valokuvata työvaiheita sekä nauhoittaa tavoite- ja palautekeskustelut. Sovimme yhdessä tulevat aikataulut ja tapaamispaikat. Khan ehdotti, että ottaisimme häneen yhteyttä aina päivää ennen tapaamista ja hän kutsuisi paikalle muut äidit. Yksi äideistä ilmoitti, ettei ajanpuutteen vuoksi osallistu enää jatkossa.

Jatkoimme vapaata keskustelua suomalaisen ja burmalaisen kulttuurin eroista. Keskustelimme esimerkiksi aikakäsityksistä. Khan sanoi, että *”burmalaisilla kello on isompi”*, jolla hän tarkoitti kellonaikojen joustavuutta verrattuna suomalaiseen kulttuuriin. Burmalaisessa kulttuurissa kaikki tapahtuu omalla painollaan kellonajasta riippumatta. Ryhmän ilmapiirissä tämä käsitys ilmeni kiireettömyytenä; kaikki olivat henkisesti läsnä ja varanneet aikaa tapaamiseen. He olivat keskittyneitä ja syventyneitä keskusteluun, vaikka lapset leikkivät samassa tilassa. Jaoimme äitien kanssa myös omia kokemuksiamme Aasian kulttuureista ja etsimme yhtäläisyyksiä burmalaiseen kulttuuriin. Meille tarjoiltiin burmalaista teetä ja itsetehtyjä kevätrullia. Lopuksi kerroimme seuraavan tapaamiskertamme teeman olevan heidän kokemuksensa burmalaisesta kulttuurista. Pyysimme äitejä ottamaan mukaan jonkin burmalaisesta kulttuurista muistuttavan valokuvan, muiston tai esineen, joiden pohjalta keskustelu rakentuisi.

Kaksi äideistä, Khan ja Aung, puhuivat suomea hyvin ja osa ymmärsi pääpiirteittäin. Sekä Khan että Aung ottivat vastuuta yhteisymmärryksestä toimimalla tulkkeina keskusteluissamme. Yhteistyömme sujui luontevasti, joten totesimme ulkopuolisen tulkin tarpeettomaksi. HavaitSIMME, että ryhmäytyminen ja ryhmäläisten luottamus meitä kohtaan oli jo rakentu-

nut, sillä tunnelma oli välitön ja avoin. Näin ollen vieraan henkilön läsnäolo aiheuttaisi ryhmän muotoutumisen uudelleen.

Kysyimme millaisia odotuksia heillä oli tulevasta työskentelystä. He olivat innoissaan kiinnostuksestamme heidän kulttuuriaan kohtaan. Khanin mukaan Suomessa ei tiedetä paljoa burmalaisista, eikä heidän kulttuuristaan. Hän kertoi, että he ovat esimerkiksi järjestäneet useasti julkisia juhlia, mutta kukaan suomalainen ei ole tullut paikalle. Hän sanoi olevansa iloinen, että teemme työn, jotta burmalaiset tulisivat tutummiksi. Kerroimme tekevämme työn heidän vuokseen ja heidän omaa kulttuuriaan tukien. Painotimme olevamme onnellisia ja kiitollisia siitä, että saamme työskennellä heidän kanssaan.

Huomasimme tapaamiskerran jälkeen, ettei toimintakertoja kannata suunnitella yksityiskohdaisesti. Totesimme, että ajankäytön ja keskusteluaiheiden on tärkeää olla joustavia, jotta hetkeen pysähtyminen ja teemoihin syventyminen olisi mahdollista. Tällöin mahdollistuu myös ryhmäläisistä esiin nouseviin teemoihin tarttuminen. Jotta toimintakertojen kokonaisuus olisi johdonmukainen, jokainen toimintakertamme pohjautuisi edellisen kerran tapahtumiin ja toimisi alustuksena tulevalle. Tapaamisten aluksi pysähtyisimme kuluvan hetken tunnelmiin ja edellisen tapaamiskerran tapahtumiin. Lopuksi kertoisimme lyhyesti tulevan tapaamisen teemoista.

6.3 Kolmas tapaaminen

Kolmannella toimintakerrallamme päätavoitteenamme oli syventyä aiheisiin, joita äidit pitävät kulttuurissaan tärkeänä. Tarkoituksena oli hyödyntää äitien tuomia esineitä ja valokuvia keskustelun herättäjinä. Tavoitteena oli myös käydä tavoitekeskustelu eli kartoittaa äitien odotukset ja toiveet toiminnan suhteen. Tapaamisemme oli sovittu 29.11.2011 Vantaalle Khanin kotiin. Emme saaneet häntä kiinni puhelimitse ennen tapaamista, mikä aiheutti meille epävarmuuden tunteita. Luotimme hänen kuitenkin muistavan tapaamisemme.

Paikalla oli 5 äitiä: Khan, Aung, Buya, Kyat ja May. Yksi äideistä, Buya, osallistui ensimmäistä kertaa. Äidit vaikuttivat vilpittömän ilahtuneilta nähdessään meidät, he tervehtivät lämpimästi ja hymyilivät paljon. Omat tunnelmamme olivat odottavaiset ja luottavaiset. Olimme innostuneita ja motivoituneita, sillä olimme mielestämme oppineet tuntemaan ryhmää hyvin edellisellä kerralla. Näin ollen osasimme asettaa tavoitteemme ja rakentaa sekä toiminta- ja suunnitelmamme että keskustelujen rajauksen selkeäksi.

Aluksi Khanin aviomies ja perheen poika esittelivät meille valokuvia ja kertoivat Burman historiasta, poliittisista mielenosoituksista ja nykytilanteesta. Poika esitteli meille burmalaiset lyömäsoittimet ja opetti meitä soittamaan niitä. Tämän jälkeen soitimme yhdessä muille läs-

näolijoille. Istuimme äitien kanssa lattialla piirissä, nautimme burmalaista teetä ja kävimme läpi edellisen kerran tapahtumia. Kysyimme Khanilta ja Aungilta voisivatko he jälleen toimia tulkkeina keskusteluissamme. Toivoimme, että saisimme kuulla kaikkien ajatuksia. Aloitimme tavoitekeskustelun kysymällä äideiltä miksi he halusivat lähteä mukaan työhömmme. Saimme jokaiselta vastauksen. Yllätyimme saadessamme pitkän ja tunteikkaan vastauksen Maylta, sillä hän oli aikaisemmin ollut hiljainen. Äitien vastauksissa nousi esiin esimerkiksi kiinnostus keskustella enemmän suomalaisten kanssa, burmalaisen kulttuurin näkyväksi tekeminen Suomessa yhteistyössä meidän kanssamme sekä kunnioitus meitä ja työtämme kohtaan.

Seuraavaksi virittäydyimme aistien äärelle. Äidit olivat tuoneet mukanaan esineitä ja valokuvia kulttuuristaan. Olimme tuoneet heille joulumausteilta tuoksuvan kynttilän ja piparimausteen aistivirikkeiksi, koska joulukuoli lähellä. Kerroimme omia muistojamme liittyen näihin tuoksuihin. Laitoimme kynttilän sekä mausteen kiertämään piirissä ja kysyimme mitä heille tulee tuoksusta mieleen. Tuoksut olivat heille tuttuja erilaisista yhteyksistä. Tarkoituksenamme oli toimia esimerkkeinä, jotta heidän olisi helpompi kertoa omista kokemuksistaan.

Khan aloitti kertomalla joulun merkityksestä burmalaisille. Hän puhui joulun vieton eroista: Suomessa joulukuoli on perhejuhla, Burmassa koko kylä juhlii yhdessä uskonnosta riippumatta. Aungin mukaan ei ole ”sinä buddha, sinä katolilainen”-erottelua. Aung ja Khan kertoivat tuomistaan valokuvista. Kuvissa esiintyi muun muassa burmalaisia maisemia, maalaistryliä, temppeleitä, vesipuhveleita, alkoholivalmistusta, oopium-kasveja, heimopukuja, juhlia, kuluneuvoja, pakolaisleiri ja sotilasjunta. Äidit jakoivat meille muistojaan muun muassa juhlien vieton ja perinteistä. Vertailimme esimerkiksi hautajaistrytöntöjä Suomen ja Burman välillä. Khan vertaili:

”Suomessa kaikki ovat surullisia, ja kun ihminen kuolee, se laitetaan pakastimeen. Burmassa hautajaiset ovat viimeinen hauska päivä kuolleelle ihmiselle, jossa rukoillaan, lauletaan ja tanssitaan eli suru häviää.”

Kysyimme mikä heille on tärkeää omassa kulttuurissa. Jokainen vastasi vuorollaan. Uskonto, suomalainen selviytymiskulttuuri, juhlapäivät sekä lähimmäisten ja erityisesti vanhempien kunnioitus nousivat tärkeiksi teemoiksi. Äidit hämmästelivät kuinka yksilökeskeisiä suomalaiset ovat:

”Miksi suomalaisen pitää selviytyä yksin ja suorittaa paljon? Vanhat ihmiset asuvat yksin eikä kukaan huolehdi. Burmassa kunnioitetaan vanhaa ihmistä ja koko kylä huolehtii”, Aung vertasi.

Buya kertoi puheessaan hänelle tärkeäksi valonpäivän, jolloin sytytetään kynttilä kotona ja annetaan lahjoja sekä ruokaa vanhoille ihmisille. Buya kertoi tämän olevan buddhalaisille tärkeä päivä, koska on tärkeää kunnioittaa vanhoja ihmisiä. Aung jatkoi, että ”rukoileminen, rehellisyys, kunnioitus ja Jumalan sana ovat tärkeitä ihmisille”. Aung kertoi myös, että uu-

den vuoden aatto on tärkeä, sillä kaikki edellisen vuoden asiat kuten velat tulee hoitaa ennen vuodenvaihdetta:

”On tosi tärkeää meille, ettei jää mitään toiselle vuodelle, kaikki pitää palauttaa takaisin, koska ei haluta mitään huonoa toiselle vuodelle. Ja jos haluaa jotakin, se pitää ostaa ennen uutta vuotta, koska ensimmäisenä päivänä ei saa ostaa mitään.”

Seuraavaksi kysyimme onko tärkeää säilyttää burmalainen kulttuuri Suomessa. Kysymys tuntui vakavoittavat äidit ja he pohtivat vastausta pitkään. Khan alkoi puhua:

”Mä puhun nyt kaikkien äitien puolesta. Musta tuntuu tällä hetkellä tosi, tosi pahalta. En ole valmis lasten kulttuuriin. Meidän kulttuurin lasten pitää kunnioittaa vanhempia, pitää kuunnella mitä vanhemmat sanoo. Jos sanon lapselle, että pitää tehdä jotain kotona, he eivät tahdo vielä, koska ovat tietokoneella. Miksi he eivät tahdo kuunnella mitä vanhemmat sanovat? Tosi erilainen kuin meidän kulttuuri, meidän kulttuurissa ollaan hiljaa ja kiltisti, koulussa ei saa huutaa eikä kirkossa. Meidän kulttuurissa sanotaan ”opettaja” tai ”nunna”, mutta täällä huudetaan lääkäreille ja kutsutaan kaikkia nimillä. Tuntuu tosi epäkohteliaalta kutsua opettajia nimeltä. Mutta se on heidän kulttuuri. Meidän kulttuurissa pitäisi kunnioittaa lähimmäisiä tai vanhempia, mutta lapset eivät halua. Siksi mä olen vihainen.”

Khan painotti, että lasten pitäisi miettiä molempien kulttuurien hyviä ja huonoja puolia. Hänen mukaansa lasten on helppo oppia Suomen kulttuurista huonot puolet, mutta oman kulttuurinsa hyviä puolia he eivät tahdo oppia. Khan puhui vakavalla äänensävyllä:

”Se väsyttää ja on vaikeaa, kun joutuu miettimään koko ajan. Tämä ei ole samaa väsymystä kuin töiden jälkeen, tätä ei voi nukkua pois.”

Keskustelun jälkeen tunnelma oli vakavista aiheista huolimatta positiivinen ja vapautunut. Sovittelimme heimopukuja ja äidit tekivät meille burmalaisen meikin. Istuimme lattialla nauruskellen ja papusalaattia syöden. Lopuksi sovimme seuraavan tapaamiskertamme ajankohdan.

Pohdimme tapaamisen jälkeen jäikö paljon kiinnostavia tai työmme kannalta olennaisia asioita pois yhteisen kielen puuttumisen takia. Meistä tuntui, että ryhmän sisällä luottamus kaikkia osallistujia kohtaan oli saavutettu. Äidit uskalsivat puhua avoimesti ja kaunistelematta ajatuksistaan sekä omista tunteistaan meille. Ohjaajina toimintakertamme yhtenä tavoitteenamme oli tukea äitien osallisuutta. Tarkoituksenamme oli varmistaa jokaiselle mahdollisuus tulla huomioiduksi ja kuulluksi. Toimimme aktiivisina kuuntelijoina jakamalla puheen- vuoroja ja esittämällä lisäkysymyksiä. Tavoitteena oli säilyttää tunnelma kiireettömänä. Annoimme äideille aikaa muistella sekä puhua rauhassa ilman keskeytyksiä.

6.4 Neljäs tapaaminen

Neljännellä tapaamiskerralla tarkoituksenamme oli syventyä burmalaisen kulttuurin säilyttämiseen ja välittämiseen lapsille. Halusimme kuulla äitien näkemyksiä lasten kasvattamisesta suomalaisessa kulttuurissa ja lasten suhtautumisesta burmalaiseen kulttuuriin. Tapasimme Khanin kotona Vantaan Hakunilassa 13.12.2011. Muistutimme päivällä Khania tapaamisestamme. Myöhemmin hän kertoi unohtaneensa tapaamisemme, joten kaikki äidit olivat saapuneet paikalle lyhyellä varoitusajalla. Paikalle tuli kokonaisuudessaan viisi äitiä: Khan, Aung, Thun, Kyat ja Buya.

Saapuessamme perille neljä äitiä istui olohuoneen lattialla odottamassa. Meille tarjottiin teetä ja hedelmiä. Khanin pojat olivat samassa huoneessa. Vanhempi kahdesta pojasta istui tietokoneella ja osallistui välillä keskusteluun. 3-vuotias poika juoksi ja leikki lattialla. Osa lapsista teki koulutehtäviä huoneissaan. Khanin aviomies ja muiden äitien perheenjäsenet ruokailivat keittiössä. Tunnelma oli arkinen ja kodinomainen. Khanin ehdotuksesta aloitimme keskustelun heti, vaikka kaksi äideistä ei olleet vielä saapuneet.

Aloitimme yhteisen keskustelun kysymällä jokaiselta millaisella mielellä he olivat tällä kerralla mukana. Äidit vastasivat olevansa hyvällä mielellä väsymyksestä, työkiireistä ja tapaamisemme lyhyestä varoitusajasta huolimatta. Kerroimme heille olevamme onnellisia ja kiitollisia heidän tulostaan. Jatkoimme keskustelua kysymällä miten heidän lapsensa kokevat burmalaisen kulttuurin; mitä mieltä lapset ovat esimerkiksi burmalaisesta uskonnosta ja tavoista? Kysyimme myös mitä he haluaisivat lastensa kunnioittavan ja säilyttävän burmalaisesta kulttuurista. Thun vastasi, että on tärkeää säilyttää uskonto. Khan kertoi uskonnon näkyvän lasten elämässä lähinnä kirkossa käymisenä, mutta rukoileminen on vähentynyt. Hän kertoi:

”Meidän kulttuurissa ennen nukkumaanmenoa rukoillaan. Mun poika aikaisemmin rukoili, mutta nykyään menee suoraan nukkumaan eikä muista rukoilla. Pienempi poika rukoilee joka ilta.”

Kaikki äidit ovat huolissaan sekä kulttuurinsa että lastensa tulevaisuudesta. Heitä mietitytti myös omat vaikutusmahdollisuutensa lapsiinsa. Lasten mennessä kouluun ja saadessaan omia ystäviä ja sen myötä vaikutteita, huoli kasvaa. Khan kertoi, että lasten ollessa kotona kaikki on hyvin, mutta ulkomaailman vaikutukset pelottavat häntä. Thunin mielestä on tärkeää pukeutua päivittäin huolitellusti, mutta Suomessa lapset saavat ympäristöstään huonoja vaikutteita pukeutumiseen. Kaikki äidit paheksuivat hip-hop-kulttuuria. Khan sanoi:

”Mua hävettää, kun lapsi pukeutuu lökäpöksyihin.”

Aung kertoi huolestuneena erilaisesta seurustelukulttuurista:

"Suomessa tyttö ja poika voivat asua yhdessä. Burmassa täytyy mennä ensin naimisiin."

Huoli kulttuurin säilymisestä tuli ilmi lasten asenteesta burman kieltä kohtaan. Lapsille oli järjestetty burmankielen opetusta, mutta lapset eivät halunneet osallistua. Äidit kertoivat lasten puhuvan burmankieltä vain kotona. Äitien mielestä oman kielen säilyttäminen on tärkeää ja heistä tuntui pahalta lasten kielteinen suhtautuminen kielen opiskeluun.

Äitejä huolestuttivat myös tavat, joita lapset oppivat kavereiltaan ja koulussa. Khan korosti, että tavat tulevat suomalaisten lisäksi myös muilta maahanmuuttajilta. Esimerkkinä Khan kertoi tilanteesta, jossa hän näki poikansa kavereineen sattumalta kaupungilla:

"Poika ei ollut tuntevinaan minua, ei tervehtinyt eikä katsonut minuun päin. Mikä minussa on vialla? Olenko ruma?"

Khan oli tilanteesta surullinen, hämmentynyt ja häpeissään. Totesimme äideille, että suomalaisessa kulttuurissa tietyssä iässä vastaava käytös voi olla tyyppillistä. Äidit vaikuttivat yllättyneiltä, sillä heidän kulttuurissaan vanhempien kunnioitus on itsestäänselvyys. Aung tiivistä koko keskustelun toteamalla: *"Kulttuuri häviää."*

Yksi merkittävä teema keskustelussamme oli kasvatuserot, jotka hämmentävät äitejä. Suomessa erilaisiin kasvatuskäytäntöihin on haastavaa sopeutua, koska ne poikkeavat heidän omaksumastaan kulttuurista. Thun kertoi, että omassa kotimaassaan hänen ei tarvitsisi kehottaa yhtä paljon lastaan kuin Suomessa:

"Burmassa pelkkä katse riittää kertomaan lapselle mitä tehdä. Suomessa lapsi käyttäytyy eri tavalla."

Thunin mukaan burmalaissa kulttuurissa kunnioitetaan vanhempia ja pelätään auktoriteetteja:

"Koulussa opiskellaan asiat ulkoa. Jos lapsi ei opi, opettaja lyö kepillä."

Thun kertoi, että Burmassa saa uhkailla esimerkiksi muutolla tai lyödä lasta, jos lapsi on tottelematon. Suomessa kotihoitajat ja opettajat kouluissa sekä päiväkodeissa ovat kieltäneet molemmat käytännöt:

"Suomessa jos lyö, opettajat uhkaavat poliisilla. Lapset ovat oppineet käyttämään tätä uhkausta meitä vastaan", Thun kertoi. "Jos ei saa pelotella eikä lyödä, mitä sitten? Muut keinot eivät toimi", Khan totesi.

Tapaamisen lopuksi suunnittelimme yhdessä burmalaista tilaa. Aloitimme keskustelun kysymällä millaiseen paikkaan äidit haluaisivat viedä lapsensa; mitä siellä olisi ja miten paikka

kuvastaisi Burmaa? Kerroimme moniaistisesta tilasta ja sen puitteista; valmiista materiaaleista ja esineistöstä. Kartoitimme mitä äidit haluaisivat tuoda tilaan ja listasimme ne ylös. Kysyimme millaista musiikkia, värejä, kankaita, tuoksuja, ruokaa, juomaa, kuvia, vaatteita, tunnusteltavaa tai esineistä he haluaisivat tilassa olevan. Kerroimme, että halutessaan he voisivat tehdä hankintoja, jotka Aistien -hanke kustantaisi. Painotimme, että tarvittaessa voisimme pitää yhteisen ostospäivän hankintoja varten. Äidit vakuuttivat, että tilan materiaalit ja heidän tuomansa esineistö riittäisivät. Annoimme heille miettimisaikaa kertomalla, ettei heidän vielä tarvinnut tietää mitä he tilaan toisivat. Osa äideistä tuntui kuitenkin jo tietävän mitä he toisivat tilaan. Keskustelimme burma-tilan teemasta ja kysyimme haluaisivatko he esimerkiksi juhlan tai ohjattua toimintaa tilassa. Äidit toivoivat rauhallista illanviettoa ja oleskelua tilassa lastensa kanssa. Sovimme rakentavamme tilan 4.1.2012 ja illanvietto olisi seuraavana päivänä 5.1.2012. Varmistimme jokaisen pääsyn paikalle Tikkurilaan kustantamalla heidän matkansa.

Tapaamisen jälkeen tuntui, että olimme saaneet paljon aikaan. Aluksi tunnelma oli hieman levoton lasten leikkiessä ympärillä ja äitien saapuessa kiireisinä paikalle. Olimme rajanneet keskusteluaiheet, joiden pohjalta tilan rakentamista oli helppo suunnitella. Kaikki äidit osallistuivat keskusteluihin ja suunnitteluun sekä olivat keskittyneesti läsnä. Ryhmän sisäinen luottamus näkyi keskustelun teemojen syvyydessä ja henkilökohtaisten kokemusten jakamisessa.

6.5 Viides tapaaminen

Viidennen tapaamisen tavoitteena oli rakentaa tila valmiiksi äitien kanssa. Tapaaminen oli Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulussa Aistien -hankkeen luokassa 4.1.2012. Olimme ripustaneet valmiiksi burma-tilaan sopivia materiaaleja, kuten keltaisia ja punaisia seinäverhoja, itämaisia mattoja ja lattiatyynyjä. Edellisellä kerralla olimme kysyneet äitien mieltymyksiä burma-tilan värimaailmasta. He halusivat kirkkaita värejä. Etsimme myös muuta esineistöä, kuten valaisimia, astioita, kankaita ja pöytäliinoja.

Kuva 1 Äidit rakentamassa moniaistista tilaa

Äidit saapuivat kello 16 jälkeen. Äitejä oli mukana kuusi ja lisäksi yksi lapsi, joka nukkui lastenvaunuissa. Aloitimme tutustumalla tilaan ja tutkimalla Khanin ja Aungin tuomia valokuvia. He valitsivat mieleisensä kuvat, jotka he liimasivat isoille värillisille pahveille. Kiinnitimme valokuvakollaasit tilan sermeille. Aung ja Khan valitsivat internetistä musiikkia sekä seinälle heijastettavia maisemakuvia Burmasta. Buya toi heimopukuja, kaksi burmalaista kalenteria ja pienen Buddha-patsaan. Kyat, May, Thun ja Buya toivat eri heimojen pukuja. May toi burmalaisen perinnemeikin. Khan toi itsetehdyn Burman kartan, kantokopan, erilaisia lyömäsoittimia sekä bambuhuilun.

Kuva 1 Äidit valitsemassa burmalaista musiikkia

Äitien tuomisissa näkyi kolmannella tapaamiskerrallamme käydyt keskustelut. Äitien valitsema musiikki tilaan oli tyypillistä burmalaista juhلامusiikkia. Samat kappaleet soivat esimerkiksi burmalaisessa vesijuhlassa, josta äidit olivat kertoneet aikaisemmin. He toivat paljon eri heimojen pukuja. Vaatteille oli omat käyttötarkoituksensa; asut olivat joko juhlapukuja tai arkisia miesten, naisten tai lasten asuja. Pukujen sekä heimojen eroavaisuudet tuntuivat olevan äideille tärkeitä. Oli tärkeää, että jokaiseen heimoon kuuluva puku oli edustettuna tilassa. Valokuvissa näkyi perinteisiä asioita Burmasta: maaseutua, kulkuneuvoja, viljelmiä ja juhlia.

Kuva 2 Äitien tuomia burmalaisia soittimia ja heimopukuja

Lopuksi sovimme seuraavan päivän tapaamisen käytännön järjestelyistä. Äidit kertoivat ottavansa mukaan ruokaa ja teetä. Lupasimme tuoda riittävästi kertakäyttöastioita ja ruokailuvälineitä. Kerroimme ripustavamme heimopuvut tilaan, järjestelivämme soittimet ja muut esineet näytille. Lisäksi kerroimme järjestelivämme videotykiltä heijastettavat valokuvat sekä musiikin valmiiksi iltaa varten. Muistutimme äitejä ottamaan lapset mukaan seuraavalle kerralle.

Kuva 3 Heimopuvut kiinnitettynä

Tunnelmat tapaamisen jälkeen olivat odottavat. Jälkeenpäin pohdimme, että olisimme voineet pitää yhteisen aloituksen tapaamiskerralla, koska edellisestä näkemisestämme oli kulu-
nut monta viikkoa. Lisäksi Laurea oli kohtaamispaikkana suurimmalle osalle äideistä uusi. Oli-
simme voineet kysyä äideiltä enemmän miten he haluaisivat tuomansa esineet nähtäville.

6.6 Kuudes tapaaminen

Viimeinen tapaaminen oli Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulussa Aistien -hankkeen luokas-
sa 5.1.2012. Halusimme viimeisellä tapaamiskerralla korostaa äitien ja lasten välistä vuoro-
vaikutusta sekä vapaamuotoista yhdessäoloa tilassa. Äitien toiveesta emme olleet suunnitel-
leet ohjattua toimintaa vaan tapahtumakulku eteni äitien ja lasten ehdoilla. Tilan oli tarkoi-
tus toimia enemmänkin kohtaamispaikkana ja hetkeen pysähtymisen mahdollistajana kiireen
ja arjen keskellä. Ohjaajana roolimme oli enemmänkin ajanhallinnasta huolehtiminen ja kes-
kustelun aloittaminen työmme tavoitteiden suuntaisesti.

Tulimme neljä tuntia etuajassa valmistelemaan tilaa iltaa varten. Etsimme burmalaista mu-
siikkia äitien ohjeiden mukaisesti. Löysimme esimerkiksi tunnettuja pop-kappaleita burmaks
käännettynä, burmalaista hiphop- ja rap-musiikkia sekä rock- ja pop-musiikkia. Valitsimme
soittolistalle burmalaisia rakkausballadeja, joita äidit olivat meille soittaneet. Kokosimme
erilaisista Burman luonto- ja maisemakuvista esityksen, jonka heijastimme videotykillä koko
seinän mittaisesti. Valkoiselle verhoseinälle heijastimme yhden valitsemista kuvistamme.

Kiinnitimme heimo- ja juhlapukuja seinälle sekä asetimme äitien tuomia esineitä pöydille. Huolehdimme valaistuksen ja tarjoilupöydän valmiiksi iltaa varten.

Kuva 4 Burmalaista ruokaa ja juomaa

Olimme innostuneita ja jännittyneitä, sillä kuukausien ohjaustyö tulisi päättymään. Meitä kiinnosti nähdä kuinka erityisesti lapset tulisivat suhtautumaan tilaan. Tapaamiset ja aikaisemmat yhteiset keskustelumme kulminoituivat ja konkretisoituivat tilassa. Äidit lapsineen saapuivat ajallaan ja tunnelma oli juhlavampi kuin aikaisemmilla kerroilla. Juhlavuuden tuntua lisäsi äitien tuomat mausteilta tuoksuvat ruoat. Koululla ei ollut enää muita meidän lisäksemme. Äitejä oli paikalla viisi; Aung, Khan, Thun, Kyat ja Buya. Lapsia oli paikalla seitsemän, joista neljä oli alle kahdeksan vuotiaita. Lapset olivat iältään 3,6,6,7,11,12 ja 17 vuotia.

Pienimmät lapset juoksivat tutkimaan tilaa ja äidit ihastelivat valmista tilaa. Äidit asettivat tuomansa ruoat tarjoilupöydälle. He olivat tuoneet aasialaisessa 6 kerroksisessa astiassa nuudeleita, ison kulhollisen kevätkääryleitä ja kananmunasalaattia, raakaa kaalia ja monta astiaa erilaisia mausteita, kuten sipulia, valkosipulia ja maapähkinärouhetta. Kaksi äideistä toi yrtti- teetä. Tarjolla oli myös banaaneja, mandariineja, kuivattuja eksoottisia hedelmiä sekä erilaisia pähkinöitä. Pöydällä oli itämainen pöytäliina, aasialaisia suitsukkeita ja tuikkukynttilöitä. Viereisellä pöydällä oli tummanpunainen läpikuultava liina, jonka päällä olivat lyömäsoittimet, bambuhuilu, pieni Buddha-patsas sekä värikkäitä heimopukuja laskostettuna.

Yksi tilan seinistä oli tumman punaisella verholla peitetty. Seinälle oli aseteltu heimo- ja juhlapukuja. Puvut olivat valmistettu huolellisesti esimerkiksi silkistä tai muista luonnonmateriaaleista. Ne olivat näyttäviä, värikkäästi kirjailtuja ja kimaltein koristeltuja. Puvuissa oli voimakkaita värejä, kuten syvää punaista, valkoista, sinistä ja mustaa. Tilassa soi burmalainen musiikki ja seinälle oli heijastettu kuvaesitys. Äitien tuomat valokuvat oli kiinnitetty sermiin. Sermin edessä pienellä pöydällä oli burmalainen meikki. Valaistus tilassa oli hämärä ja tunnelmallinen. Lattia oli kauttaaltaan sisustettu luonnonmateriaalista tehdyillä itämaisilla mattoilla. Lattialla oli istuimiksi tummanpunaisia patjoja, suuria lattiatyynyjä ja sisustustyynyjä.

Kuva 5 Äidit ottamassa ruokaa

Khan kertoi saapuessaan joutuvansa lähtemään ajoissa, joten aloitimme heti äitien saavuttua ruokailulla ja vapaalla keskustelulla. Lapset olivat uteliaita ja ennakkoluulottomia liikkumaan ja tutkimaan tilaa. He katselivat kiinnostuneina kuvia ja esille tuotuja esineitä. Pienimmät lapset leikkivät tilassa ja tekivät varjokuvia tilan seinäkankaaseen. Vanhemmat lapset istuivat äitien kanssa tilassa keskustellen. Halusimme antaa vastavuoroisesti myös lapsille mahdollisuuden vaikuttaa tilaan, joten annoimme heidän valita mieleisensä burmalaisia musiikkivideoita videotykillä esitettäväksi. Ruokailun jälkeen äidit näyttivät lapsilleen valokuvia ja kertoivat niistä pitkään. Ainoa, joka ei osallistunut, oli Buya ja hänen 6-vuotias lapsensa. Muut lapset nauroivat, kysyivät kuvista ja hämmästelivät maalaismaisemia sekä kulkuneuvoja. Yksi 6-

vuotias lapsi sanoi: ” Onpa outoa nähdä äiti kuvassa.” Äidit kertoivat, että valokuvat ja niihin liittyvät tarinat olivat lapsille uusia.

Kuva 6 Äidit kertomassa lapsilleen burmalaisista valokuvista

Hiljennyimme äitien kanssa hetkeksi keskustelemaan äitien Suomeen muuton syistä. Keräsimme myös sekä äideiltä että lapsilta palautteen työskentelystä ja tilasta. Nauhoitimme palautekeskustelun. Lapset vastasivat hiljaa ja ujosti kysyessämme millaista heillä on ollut tilassa. He vaikuttivat jännittyneiltä, vaikka he olivat koko illan keskustelleet kanssamme luontevasti. Pääosin palaute oli myönteistä. Äitien palaute oli kauttaaltaan positiivista. Äidit, jotka olivat aikaisemmilla tapaamiskerroilla olleet hiljaisia, puhuivat viimeisellä kerralla eniten. Kyat piti erityisen antoisana mahdollisuutta viettää aikaa lasten kanssa kertoen heille burmalaisista kuvista ja kulttuurista.

”Kertominen on tosi kivaa. Aikaisemmin olemme vain kertoneet ihmisille kuvista, mutta ei koskaan omalle lapselle.”

Tapaamisen loppupuolella Buya ja hänen lapsensa tulivat juttelemaan Suomeksi musiikkivideoista ja kokemuksistaan. Emme olleet aikaisemmin kuulleet kummankaan puhuvan Suomea.

Kuva 7 Lapsia oleskelemassa tilassa

Kysyimme tapaamisen päätteeksi haluaisivatko äidit tilan julkiseksi Laurean opiskelijoille, sillä tila oli varattu käyttöömmekolmeksi viikoksi. Äidit toivoivat tilalle näkyvyyttä, mutta kiireiden vuoksi he eivät itse voi olla tilassa esittelijöinä. Aung, Kyat ja Thun halusivat kuitenkin kirjoittaa mahdollisia vierailijoita varten heimopukujen yhteyteen heimojen nimet ja kuvatekstit tarkentamaan valokuvien tapahtumia. Halattuaan meitä Khan poistui hieman muita aikaisemmin. Kaikki kiittelivät lähtiessään yhteistyöstä ja tunnelma oli haikea.

Kuva 8 Äitien tuomisia

Kuva 9 Lasten valitsema video

Olimme itse viimeisen tapaamiskertamme jälkeen helpottuneita ja tyytyväisiä, mutta vähän hämillämme. Työmme toiminnallinen osuus oli valmis, ja seuraavaksi alkaisi kokonaisuuden purkaminen, erittely, uudelleen jäsentely ja kokoaminen. Viimeinen kertamme oli vapaamuotoinen mahdollistaakseen hetkeen pysähtymisen. Tunnelman epämuodollisuuden vuoksi ohjaajana oli haastavaa löytää sopiva hetki keskeyttää keskustelut ja kerätä palaute. Ohjaajina Khanin kiireisen aikataulun tiedostaminen määrätti ajankäyttöä. Olimme etukäteen ajatelleen, että ryhmänjäsenten lisääntyessä koko ryhmän ilmapiiri rakentuu uudelleen. Lasten läsnäolo teki ilmapiiristä kodinomaisen. Vaikka lapset olivat aikaisemminkin tapaamisilla olleet paikalla, viimeisellä kerralla he olivat keskiössä. Halusimme antaa lapsille mahdollisuuden tutustua tilaan luovasti heille ominaisella tavalla. He saivat vapaasti leikkiä ja hyödyntää tilan materiaaleja tekemisissään.

Tapaamisen jälkeen mietimme kuinka mahdollistaa tilan esittely ulkopuolisille. Esimerkiksi Vantaan maahanmuuttajien yhteispalvelutoimisto ja Aistien -hankkeen muut toimijat olivat osoittaneet mielenkiintoa burma-tilaa kohtaan. Myös äideille tilan julkistaminen oli tärkeää. Vastasimme äitien toiveeseen pitämällä tilaa rakennettuna kolmen viikon ajan. Järjestimme 19.1.2012 valmiissa tilassa Laurean henkilökunnalle ja opiskelijoille Avoimet ovet -päivän, josta Aistien -hankkeen toimijat tiedottivat sähköisesti. Tilassa vieraili 20 henkilöä. Osallistuimme Aistien -hankkeen toimijoiden koulutuspäivään 24.1.2012 esittelemällä äitien ja lasten kanssa toteutetun tilan ja kertomalla menetelmästä sekä työskentelystä. Koulutuspäivään osallistui 20 edustajaa hankkeen eri piloteista.

7 Toiminnan arviointi

Opinnäytetyömme toiminnan arviointiosuuden olemme jakaneet kolmeen pääteemaan. Käytämme arviointiosuudessa otteita oppimispäiväkirjoistamme sekä äitien ja lasten palautekeskusteluista. Ensimmäisessä osassa arvioimme pilottimme toimimista kulttuurin tukemisessa ja välittämisessä äideiltä lapsille. Arvioimme tavoitteidemme toteutumista äideiltä ja lapsilta saadun palautekeskustelun, havaintojemme ja oppimispäiväkirjojemme avulla. Toisessa osassa arvioimme moniaistisen tilan toimivuutta työssämme. Tilan mahdollisuuksia ja haasteita pohdimme oppimispäiväkirjamme havaintojen ja kokemuksiemme pohjalta. Lopuksi arvioimme omaa ohjaajuuttamme koko prosessin aikana. Käytämme arvioinnin pohjana yhteisiä reflektiokeskustelujamme sekä oppimispäiväkirjojamme.

7.1 Äitien ja lasten kulttuurin tukeminen

Opinnäytetyömme merkittävin tavoite oli burmalaisen kulttuurin tukeminen ja sen välittäminen äideiltä lapsille. Kysyimme kolmannella tapaamiskerrallamme äitien motiiveja osallistua

opinnäytetyöhömmä, sillä halusimme ottaa heidän odotuksensa ja toiveensa huomioon suunnitellessamme toimintaamme. Äidit vastasivat pitkästi ja vakavasti eläytyen kysymyksiimme, mikä kertoi heidän motivaatiostaan olla henkisesti sitoutuneita työskentelyymme. Työemme tavoitteet ja merkitys konkretisoitui meille äitien vastaukset kuultuamme.

Äidit kertoivat haluavansa keskustella kulttuuristaan yhdessä ryhmän kanssa. He halusivat tehdä kotimaansa ja kulttuurinsa suomalaisille näkyväksi:

”Suomalaiset tai muut maahanmuuttajat eivät tunne burmalaisia. Kukaan ei tunne, kukaan ei tiedä missä meidän maa on.” Khan kertoi. ”Tulin tänne koska haluan kertoa itsestäni ja kulttuurista sekä juhlista esimerkiksi miten käytään sellaista juhlapukua. Myös ruoka on erilaista. Mä haluan näyttää teille” Kyat ja May sanoivat. ”Minulla on oma kulttuuri, uskonto ja kieli. Me asuimme kyllä Burmassa, mutta meillä kaikilla on eri heimo”, Buya lisäsi.

Julkisesti tuotettu tila itsessään voidaan nähdä yhteiskunnan arvostamisena vähemmistökulttuureja kohtaan ja osallisuutena yhteiskunnassa (Pietikäinen 2006: 219). Näin ollen kiinnostuksemme heidän kulttuuriaan kohtaan jo itsessään toimi kulttuurin tukijana. Moniaistisen tilan menetelmä sen sijaan toimi työvälineenä tuomaan konkreettisesti esiin kulttuurin erityispiirteitä. Äidit tekivät kulttuurinsa näkyväksi moniaistisessa tilassa arkielämäänsä kuuluvilla asioilla kuten pukeutumisen, musiikin, ruoan ja tapojen kautta. Erityisesti he halusivat tutustuttaa kaikki osallistujat eri heimojen pukuihin. Heimopuvuilla on tärkeä rooli burmalaisessa kulttuurissa, sillä puvun käyttöön liittyy kauneushanteet sekä tiettyyn sukuun, heimoon ja alueeseen kuuluminen. Puku kertoo kantajan identiteetistä, juurista ja yhteisöstä. (Lauhamaa ym. 2006: 198.) Sen sijaan kulttuurin pinnan alla olevat asiat kuten uskonto, lastenkasvatus, normit ja moraali tulivat esiin heidän puheessaan varsinkin alkutapaamisiemme yhteydessä.

Äidit halusivat muodostaa enemmän kontakteja suomalaisiin ja lisätä kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Kotouttamislain tavoitteena on kehittää palvelumuotoja lisäämällä maahanmuuttajien ja valtaväestön myönteistä vuorovaikutusta sekä yhteistä toimintaa (Sisäasiainministeriön internet-sivut). Kuitenkin muun muassa Säävälän mukaan maahanmuuttajien suhde valtaväestöön on ratkaisevampi heidän sopeutumisensa kannalta kuin kotouttamispolitiikka tai kotouttamistoimet (Säävälä 2009: 47). Samat teemat tulivat esiin esimerkiksi ensimmäisellä ryhmätapaamisella, kun Khan kertoi heidän yrityksistään kutsua suomalaisia ja muita burmalaisiin juhliin, mutta kukaan ei ole tullut.

Aung sanoi: ”Me haluamme keskustella enemmän suomalaisten kanssa ja kertoa mitä meillä on kulttuurissa. Haluamme, että meillä on mahdollisuus eli tapaaminen, se väline”.

Moniaistinen tila oli konkreettinen väline, joka mahdollisti vuorovaikutustilanteen. Tila toimi enemmistön ja vähemmistön välillä tasa-arvoisena kohtaamispaikkana, jossa eritaustaisten

ihmisten välinen keskustelu kulttuuri-identiteetistään ja taustastaan oli mahdollista. Matinheikki-Kokon mukaan maahanmuuttajien omaa kulttuuria tulisi tukea niin, että siitä muodostuisi vähemmistön hyvinvointia ja itsetuntoa edistävä voima. (Matinheikki-Kokko 1994: 91-94). Moniaistinen tila menetelmänä toimi erilaisena toiminnallisena ja elämyksellisenä kulttuurin tukemisen välineenä, jossa maahanmuuttajalle annettiin mahdollisuus omien voimavarojensa hyödyntämiseen (Alitolppa-Niitamo 2005: 39). Khan koki työmme myös mahdollisuutena tuoda burmalaisuutta esiin suomalaisille näkökulmasta, joka ei ole ulkopuolelta määritelty:

”Te olette opiskelijoita, voitte kertoa enemmän muille mitä meidän kulttuuri on. Mä olen kiinnostunut paljon ja haluan selittää teille sen minkä osaan. Siksi mä olen mukana.”

Maahanmuuttajan voimaantumista tukee omin ehdoin määritelty kulttuurin näkyvyys ja julkiuus valtaväestön silmissä (Pietikäinen 2006: 218-220.) Moniaistinen tila menetelmänä antoi tilan äideille määritellä oman kulttuurinsa merkityksen sekä itselleen että ulkopuolisille. Näin ollen menetelmä tuki myös äitien ja lasten kokonaisvaltaista kokemusta kulttuuristaan ja identiteetistään. Aistien - hankkeen puitteissa saimme pitää valmiin burmalaisen tilan julkisena kahden viikon ajan, joten burmalaisen kulttuurin välittäminen äitien näkökulmasta myös suomalaisille oli mahdollista. Valmiin tilan esittely ulkopuolisille kuitenkin kattoi vain Aistien - hankkeen työntekijät ja noin 20 opiskelijaa sekä opettajaa, joten näkyvyys valtaväestön edustajille ei ollut niin kattava, että sen avulla olisi vastattu äitien toiveisiin burmalaisuuden tunnetuksi tekemisestä suomalaisten keskuudessa.

Suomalaisten kontaktien lisäksi äidit halusivat oppia tuntemaan suomalaista kulttuuria:

”Olen onnellinen ja iloinen, että saan tavata teitä. En tiedä vielä minkälainen suomalainen kulttuuri on, koska olen ollut Suomessa puoli vuotta”, May kertoi. ”Haluamme tietää mitä suomalainen kulttuuri on, se on erilainen kuin meidän kulttuuri, tosi eri”, Kyat ja Aung sanoivat.

Keskustelimme äitien ja lasten kanssa näkemyksistä suomalaisten ja burmalaisten erilaisista tavoista sekä arvoista ja peilasimme kulttuureja toisiinsa. Vuorovaikutus valtaväestön kanssa tukee kotoutumista toimiessaan kulttuurin oppimisen välineenä. Ihamäen mukaan (2011: 109) mukaan keskustelu maahanmuuttajan oman kulttuurin sekä suomalaisen kulttuurin tapojen erilaisuuksista ja yhtäläisyyksistä vanhempien sekä lasten kanssa lisää perheiden tarpeiden kokonaisvaltaista huomioimista ja yhteistyötä. Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä on tärkeää, että toiminta tapahtuu ihmisten omassa toimintaympäristössä. (Ihamäki 2011: 109; Laitinen & Kallio:2011 96.) Menetelmässämme erityisesti alkutapaamiset toimivat välineenä tutussa ympäristössä käytyihin avoimiin keskusteluihin kulttuurieroista.

Suomalaisissa kotouttamispalveluissa on kritisoitu toiminnan yksilökeskeisyyttä perhekokonaisuuden sijaan (Alitolppa-Niitamo 2005: 49). Maahanmuuton seurauksena maahanmuuttajaper-

heet kärsivät usein juurettomuudesta ja aiempien sosiaalisten tukiverkostojen hajoamisesta, mikä korostaa perheen merkitystä uudessa ympäristössä (Martikainen & Haikkola 2010: 21). Tämä näkyi työssämme kohderyhmää valitessamme, sillä halusimme tukea yksilöjen sijaan koko perheen sisäistä kulttuuria. Moniaistisen tilan menetelmää voi soveltaa työskentelyyn perheiden kanssa, sillä menetelmä itsessään on asiakasryhmän tarpeisiin mukautuva.

Vertaisryhmän valitseminen opinnäytetyömme toiminnalliseen osuuteen tuki tavoitettamme vahvistaa äitien omaa kulttuuria ja osallisuutta. Vertaisryhmään osallistuminen itsessään tukee maahanmuuttajan osallisuutta, sillä omasta kulttuuriryhmästä ja samankaltaisten kokemusten pohjalta muodostettu ryhmä antaa osallistujille vertaistukea. (Novinsky 2005: 78; Liebkind 1994: 228). Moniaistisen tilan menetelmä mahdollisti sekä äitien osallistamisen toiminnan suunnitteluun että voimaantumisen vertaisryhmän kautta. Äidit kokivat, että on tärkeää lisätä maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti suomalaiseen yhteiskuntaan: *”Jos ei osaa kirjoittaa eikä lukea, voi syrjäytyä. Minä en osaa. Kunnioitan teitä, koska olette kiinnostuneita meistä ”*, May sanoi. Yhteiskunnallisen osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämisellä edistetään maahanmuuttajan kotoutumisprosessia (Martikainen & Sintonen 2006: 34).

Moniaistisen tilan rakentaminen äitien kulttuurin lähtökohdista käsin tuki heidän kulttuuriaan myös itseilmaisuuksiin kannustamisen kautta. Äidit rakensivat tilan tärkeäksi kokemiensa ja heidän valitsemiensa esineiden pohjalta. Äidit arvostivat aikaansaannostaan. Aung sanoi viimeisellä tapaamiskerralla:

”Tämä tila on tosi kiva. Ihana katsoa itsetehtyä. Kaikki on hyvää, kuvatkin.”
Kyat lisäsi hymyillen, että *”olen samaa mieltä kuin Aung, tosi mukavaa täällä. Haluaisimme kyllä enemmän ja parempia kuvia, mutta ei ole aikaa. Ehkä ensi vuonna.”*

Kunnioitimme jokaista heidän tuomaansa esinettä antamalla äideille aikaa kertoa esineistä. Itseilmaisun mahdollistaminen ja koko ryhmän yhteinen arvostus valmista tilaa kohtaan osallisti ja voimaannutti äitejä sekä yksilöinä että oman yhteisönsä jäseninä. Jokainen äiti sai kuulluksi ja nähdyksi sekä hyväksytyksi tulemisen kokemuksen.

7.2 Kulttuurin välittäminen äideiltä lapsille

Äidit kokivat oman kielen ja kulttuurin ylläpitämisen olevan tärkeää sen säilymisen kannalta. Lasten kasvatus kahteen kulttuuriin oli äideille haasteellista, sillä heidän täytyi pohtia kuinka paljon kahden kulttuurin arvot vaikuttivat suhteessa toisiinsa. Lapsiin kohdistuu valtaväestöstä uusien kulttuuristen arvojen ja käyttäytymismallien odotuksia heidän laajentaessa elinpiiriään perheen ulkopuolelle (Siljander 2002: 47; Mikkola 2001: 31-32). Maahanmuuttajalapset oppivat usein kielen ja muut yhteiskunnalliset perustaidot vanhempiaan nopeammin, joka

saattaa johtaa eritahtiseen kulttuuriin sopeutumiseen ja sukupolvien väliseen kuiluun (Martiainen & Tiilikainen 2007: 28; Alitolppa-Niitamo 2005: 46). Tämä näkyi burmalaisten äitien huolessa lastensa suomalaistumisesta ja siitä, miten burmalaiseen perhe-elämään liittyvät tavat ja arvot ovat muuttumassa Suomessa. Kolmannella tapaamisellamme Khan totesi vakaasti: *”Mä en ole valmis lasten kulttuuriin”*, mikä kertoo lasten ja vanhempien käsitysten vastakkaisuudesta. Kaikkien äitien lapset olivat syntyneet pakolaisleireillä Thaimaassa lukuun ottamatta Suomessa syntynyttä 3-vuotiasta poikaa. Lapsilla ei ole selkeää kuvaa siitä, millaista perhe-elämä ja kulttuuri ovat olleet Burmassa. Lapsista kukaan ei ole käynyt Burmassa ja äidit ylläpitävät burmalaista kulttuuria vain kotona. Lapset ovat kasvaneet suomalaisen kulttuurin ympäröimänä ja oppineet tapoja sekä vaikutteita suomalaisesta päiväkodista ja koulusta. Moniaistinen tila menetelmänä mahdollisti sekä lapsille että äideille pysähtymisen burmalaiseen kulttuuriin arjen keskellä. Menetelmän sisällä käytyjen keskustelujen pohjalta äidit saivat välittää lapsilleen tärkeäksi kokemiaan asioita burmalaisuudesta.

Khan totesi oman kulttuurin tukemisen ja lapsen kanssa vietetyn ajan olevan tärkeää. Kaikki äidit kokivat, ettei heillä ollut riittävästi yhteistä aikaa lastensa kanssa:

”Haluaisimme enemmän oman kulttuurin toimintaa, mutta meillä ei ole aikaa eikä lapsellakaan ole sopivaa aikaa. Heitä ei kiinnosta, lapset menevät enemmän suomen kulttuuriin kuin omaan. Siitä tulee paha mieli. Lapsen pitää tietää mitä oma kulttuuri on. Jos joku kysyy, pitää osata vastata.”

Toisen polven maahanmuuttajilla identiteettiin saattaa liittyä hämmennystä, sillä he eivät koe itseään välttämättä vanhempiensa kulttuuriseen ryhmään kuuluviksi eivätkä täysin suomalaisiksikaan. Oman alkuperän tunteminen ja taustansa hyväksyminen on maahanmuuttajille oman kulttuurisen-identiteetin edellytys. (Novinsky 2005: 78.) Eläminen kahden kulttuurin välissä rakentaa monimuotoista identiteettiä, jossa erilaiset identiteetit vahvistuvat ajan ja paikan mukaan. (Oksanen 2010: 241). Tietoinen omien kulttuuristen juurien pohdinta auttaa oman monimuotoisen identiteetin rakentumisessa. Identiteetin rakentuminen ja samaistuminen tiettyyn yhteisöön edellyttää yhteisen historian tuntemista. Moniaistinen tila menetelmänä antoi lapsille mahdollisuuden tutustua syvemmin taustaansa äitien kanssa yhdessä vietetyn ajan ohessa. Valmis moniaistinen tila antoi äideille sekä lapsille konkreettisen paikan pysähtyä pohtimaan oman identiteetin rakentumista kahteen kulttuuriin.

Keskustelut äitien kanssa herättivät äidit pohtimaan oman kulttuurinsa tärkeitä piirteitä, jotka moniaistinen tila konkretisoi. Äidit olivat tilassa keskeisiä kulttuurin välittäjiä, sillä he toimivat lapsilleen tilan esittelijöinä. Alitolppa-Niitamon mukaan (2010: 54) maahanmuuttajalapsilla on ollut vähemmän mahdollisuuksia osallistua ja oppia vanhempiensa lähtömaan kulttuurista. Lapset oppivat tilassa uusia asioita burmalaisesta kulttuurista. Oppiminen tapahtui vuorovaikutuksessa sekä tilan että äitien kanssa. Aung totesi: *”Varmaan kaikki on uutta heille, koska he eivät tiedä mitä Burmassa on.”* Moniaistinen tila mahdollistaa erilaisen väylän

oppia, sillä eri aistiärsykkeet virittävät kokemuksellisen oppimisen. Lapset olivat tilassa aktiivisia ja oma-aloitteisia: he tutkivat, leikkivät, kokeilivat ja tekivät havaintoja tilasta. Ihamäen mukaan (2011: 104-105) lapsi oppii välittömien havaintojen ja tuntemusten kautta, sillä myönteiset elämykset sekä niistä muodostuvat mielikuvat kehittävät lasta kokonaisvaltaisesti. Lapsi suhtautuu todellisuuteen esteettisesti ja oppii huomaamattaan tehdessään mielekkäitä asioita. Lisäksi tunne - ja eläytymiskokemukset lisäävät lapsen voimavaroja ja vahvistavat häntä. (Ihamäki 2011: 104-105). Näin ollen tila toimi tavanomaisesta poikkeavana oppimisympäristönä ja työvälineenä kulttuurin välittämisessä äideiltä lapsille.

Lapsilta saatu sanallinen palaute tilassa olemisesta oli pääosin positiivista. *"Tuntuu kivalta olla täällä"*, kertoi 6-vuotias tyttö. *"Hauskaa ja outoa nähdä kuvia äidistä"*, kommentoi toinen tyttö. *"On kiva laittaa lempikappaleita youtubesta"*, sanoi 11-vuotias tyttö. *"Hassua ruokaa ja jänniä videoita ja isoja kuvia seinillä"*, 7-vuotias poika kommentoi. Khan kysyi 3-vuotiaalta pojalta onko kivaa olla tilassa, poika vastasi ja nauroi: *"Ei"*. Aung perusteli lasten puheita: *"Sen takia lapsia jännittää vastata, koska he eivät itse tunne Burmaa. Eivätkä vanhemmat tiedä mitä lapset tietävät meidän kotimaastamme."*

Maahanmuuttajaperheeltä vaaditaan yhtenäisyyttä, jotta se pystyy säilyttämään ja välittämään keskeisimmät arvonsa sukupolvelta toiselle uudessa kulttuuriympäristössä sekä toimimaan kulttuurisena yhteisönä (Alitolppa-Niitamo 2005: 44-45). Tavoitteenamme oli käyttää moniaistisen tilan menetelmää välineenä yhteiseen kokemukseen burmalaisesta kulttuurista perheen sisäisen yhtenäisyyden lisäämiseksi. Yhteiset muistot ja kokemukset toimivat pohjana selviytymiselle uudessa ympäristössä. Perheen yhteiset keskustelut auttavat ymmärtämään edellisten sukupolvien elämää sekä lisäävät itseymmärrystä ja oman taustan kunnioittamista. Yhteenkuuluvuus luo merkityksellisen suhteen muihin ihmisiin ja antaa samaistumisen tunteen omaan kulttuuriseen ryhmään. (Siim 2008: 231-233.) Moniaistinen tila menetelmänä antoi kohtaamispaikan tehdä äitien yksilöllistä muistoista yhdessä jaettuina (Siim 2008: 219). Äitien ja lasten yhteinen burmalaiseen kulttuuriin liittyvä positiivinen muisto myös tukee kulttuuria perheen sisällä.

Siimin mukaan (Siim 2008: 231-233) perheelle tärkeimpiä yhteenkuuluvuutta tukevia tekijöitä ovat juuret ja yhteinen menneisyys, joita kerrataan keskusteluissa sekä perhevalokuvissa, -filmeissä ja sukupolvelta toiselle siirtyvissä esineissä. Niiden kautta tapahtuu merkittävää kulttuuriperinteen välittämistä, mikä taas kiinnittää ihmisen osaksi oman kulttuurin kokonaisuutta. Moniaistisen tilan menetelmällä oli mahdollista välittää esimerkiksi valokuvissa ja esineissä säilynyttä tietoa kulttuurista ja perinteistä. Näin ollen lapsilla oli mahdollisuus hahmottaa burmalaista kulttuuria ja ajatusmaailmaa.

Kulttuurin välittäminen on vastavuoroinen prosessi, joka vaatii sekä välittäjän että vastaanottajan. Moniaistinen tila mahdollisti paikan ja ajan burmalaisen kulttuurin välittämiseksi. Äidit toimivat tilassa välittäjinä, sillä tila oli rakennettu heidän lähtökohdistaan ja toiveistaan käsin. Lapset olivat tilassa aktiivisia toimijoita sekä vaikuttivat tilan tunnelmaan esimerkiksi valitsemalla burmalaista musiikkia ja videokuvaa projektoriin. Näin ollen moniaistinen tila toimi sekä kulttuurin välittämisen mahdollistajana että lasten osallisuuden lisääjänä.

Yhteenvedona voisi sanoa, että moniaistinen tila yksittäisenä kokemuksena antoi konkreettisen mahdollisuuden kulttuurin välittämiseksi. Lapsille lähes kaikki tilassa oli uutta, joten he oppivat burmalaisuudesta paljon. Varmuudella ei kuitenkaan voi sanoa kuinka nopeasti kulttuuriperinnön omaksuminen tapahtuu. Lapset olivat toiminnallisessa osuudessamme keskiössä vain kerran, joten havaintojemme perusteella emme voi puhua pysyvästä muutoksesta.

7.3 Me ohjaajina ja innostajina

Omat ohjaajuutemme tavoitteet liittyivät ryhmän innostamiseen, ohjaamiseen monikulttuurisuuden erityispiirteet huomioiden sekä opinnäytetyöprosessin hallintaan. Tavoitteemme oli toteuttaa kaikessa työskentelyssämme asiakaslähtöisyyttä nimenomaisesti äitien näkökulmasta. Käytimme oman ohjaajuutemme ja projektinhallinnan arvioinnin aineistona havaintojamme ja oppimispäiväkirjamerkintöjämme. Olemme arvioineet toimintaamme reflektoiden yhteisissä keskusteluissamme.

Kurjen mukaan (2000: 25) sosiokulttuurinen innostaminen edellyttää ihmiskäsitystä, jossa yksilö nähdään aktiivisena toimijana ja potentiaalisena vaikuttajana sekä oman itsensä että ympäristönsä muokkaajana. Tavoitteenamme oli innostaa äitejä ja lapsia tiedostamaan ja hyödyntämään omaa kulttuuriaan voimavarana. Innostajina me painotimme äideille heidän olevan tasavertaisia tiedon tuottajia ja toiminnan keskiössä. Muistutimme äideille toiminnan eri vaiheissa tekemämme työtä heille ja heidän kulttuurinsa ehdoilla. Kurjen mukaan innostaminen lähtee liikkeelle osallistujien toiveista, arvoista ja kulttuurin lähtökohdista. Toiminnan tavoitteiden määrittely ja suunnittelu tapahtuu usein dialogisesti tasavertaisessa suhteessa osallistujien kanssa (Kurki 2000: 25). Tämä näkyi työssämme asiakaslähtöisyyden noudattamisena kaikessa toiminnassa ja sen suunnittelussa. Suunnittelimme muun muassa tapaamiskertojemme sisältöjä sekä moniaistista tilaa äitien kanssa yhdessä.

Innostaja pyrkii kartoittamaan ja herättämään eloon yksilöissä sekä ryhmissä olemassa olevat tiedostamattomat voimavarat ja vahvistamaan niitä (Ihamäki 2011: 108). Innostamisen voimaannuttava vaikutus perustuu yksilön tai ryhmän aktivoimiseen ja osallistumiseen. Ohjaajan rooli on olla joustava sekä eläytymiskykyinen, ja hänen tulee olla läsnä myös tunneperäisesti. (Kurki 2000: 25). Toiminnallisessa osuudessamme osallistuminen kaikkeen toimintaan perustui

vapaaehtoisuuteen, mutta innostimme äidit ja lapset toimintaan heidän omista lähtökohdistaan käsin. Näin ollen jokainen sai määritellä oman osallistumisensa tason. Ohjaajina me olimme hyväksymään epävarmuutta asiakaslähtöisessä työssä sekä uskaltamaan luottaa hetkessä elämiseen yrittämättä liikaa vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Tämä näkyi ohjaajuutemme ja suunnitelmiamme joustavuudessa. Teimme tapaamiskertakohtaiset suunnitelmamme joustaviksi, jotta hetkeen pysähtyminen, keskusteluihin syventyminen ja keskusteluista nousseisiin teemoihin tarttuminen oli mahdollista. Äideiltä nousseisiin teemoihin syventyminen tuki asiakaslähtöisyyttä ja voimaantumista.

Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteita ovat myös sosiaalisen kommunikaation edistäminen sekä vuorovaikutuksen ja subjekti-subjekti-suhteiden kehittäminen. (Kurki 2000: 19-25). Ohjaajan rooli innostamisessa on ”yhdessä keskustelija, dialogiin johdattaja ja kanssakulkija” (Kurki 2000: 25.) Ohjaajan rooli on myös luoda sellainen ilmapiiri, jossa aito tasavertainen kohtaaminen ja vuorovaikutus on mahdollista. Luottamuksellisessa ilmapiirissä mahdollistuu yhteistyö ja epävarmuuden ilmaiseminen (Ihamäki 2011: 104). Onnistuimme ohjaajina luomaan avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin, jossa syvällisen keskustelut ja ajatusten sekä tunteiden jakaminen äideille oli luontevaa. Ohjaaja myös varmistaa olosuhteiden sujumisen ja jokaisen yksilön kunnioittamisen vastaamalla ryhmän rooleista ja vuorovaikutustavoista. (Segercrantz 2009 / Ihamäki 2011: 103). Ohjaajina jaoimme jokaiselle äidille puheenvuoroja ja toimimme aktiivisina kuuntelijoina. Halusimme antaa äideille kokemuksen nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta. Onnistuimme antamaan jokaiselle äidille aikaa puhua rauhassa, mutta samalla rajaamaan keskustelut opinnäytetyömme tavoitteiden suuntaisiksi.

Kriittisesti tarkasteltuna koko työn kattava tavoitteemme asiakaslähtöisyydestä ei toteutunut lasten näkökulmasta. Toisaalta tähän vaikutti tietoinen ratkaisumme rakentaa toiminta äitien lähtökohdista ja toiveista käsin. Työskentelyn keskiössä olivat äidit, joten toiminnan suunnittelu ja tavoitteiden kerääminen toteutettiin vain äitien kanssa. Lapset olivat työskentelyssä keskiössä vain viimeisellä kerralla, jolloin myös ohjaajuutemme keskittyi heihin. Tällä tapauksella otimme lapset työskentelyssämme huomioon kunnioittaen ja luontevasti. Kohdasimme lapset tasavertaisesti aktiivisina toimijoina ja moniaistisen tilan tunnelman rakentajina. Sallimme heidän itse määritellä osallistumisensa, mutta tuimme sekä kannustimme heitä kyselemään aktiivisesti moniaistisen tilan yksityiskohdista.

Keskinäinen yhteistyömme sujui toiminnallisen osuuden ja koko opinnäytetyöprosessin läpi moitteettomasti. Vastuu koko työskentelystä oli läpi opinnäytetyömme pelkästään meillä ja vastuu tapaamiskerroillamme jakaantui välillämme tasaisesti. Huomioimme molempien vahvuudet ja persoonallisuuden piirteet ohjaajuudessa. Tapaamiskerroilla olimme molemmat vuorotellen vetovastuussa ja vaihtelimme rooleja luonnollisesti tilanteiden mukaan. Tarkkaavaisuus ja hetkessä eläminen mahdollisti luontevat vetovastuun vaihdot. Ohjaustyylimme oli

samankaltainen: olimme rauhallisia, puhuimme selkeästi sekä yksinkertaisesti ja huomioimme muuttuvat tilanteet. Reflektoimme omaa ohjaajuuttamme sekä tuimme toisiamme. Onnistuimme huomioimaan asiakasryhmämme kulttuurin erityispiirteet nostamatta niitä keskiöön. Huolehdimme rauhallisesta ja selkeästä kommunikaatiosta, jotta tulkkaminen olisi mahdollisimman helppoa ja saavuttaisimme yhteisymmärryksen. Omat mielen- tai kehontilamme eivät juuri vaikuttaneet työskentelyn kulkuun. Keskustelimme ennen tapaamisia mahdollisista viereystiloihimme vaikuttavista tekijöistä välttääksemme purkamasta niitä äiteihin. Totesimme myös työskentelyn edetessä, että ohjaaminen ja äitien näkeminen saivat poikkeuksetta unohdettuaan esimerkiksi oman väsymyksen.

Yhteistyö äitien kanssa oli vaivatonta ja äidit olivat vastaanottokkyisiä sekä omatoimisen aktiivisia työme suhteen. Khan otti vastuulleen koota ryhmän ja tarjosi alkutapaamisillemme paikan omassa kotonaan, mikä kertoi arvostuksesta ja kunnioituksesta meitä ja työtämme kohtaan. Tiedonkulku oli yhteisen kielen puutteesta huolimatta helppoa, olimme yhteyksissä äitien kanssa tekstiviestein sekä puhelimitse. Tapaamisajoissa ja -paikoissa ei juuri ollut epäselvyyksiä lukuun ottamatta yhtä tapaamista, jonka Khan oli unohtanut. Khan kuitenkin huolehti silläkin kerralla äidit paikalle. Khan myös vastasi läpi työskentelyn tiedonkulusta muille ryhmäläisille ja huolehti lasten osallistumisesta viimeiselle tapaamiskerralle.

Merkittävin haasteemme ohjaajina läpi työskentelymme oli puuttuva yhteinen kieli. Kielen puuttuminen toi epävarmuutta meille ohjaajina. Emme voi olla varmoja tulimmeko täysin ymmärretyksi tai kokivatko suomea puhumattomat äidit olonsa vähemmän läsnä oleviksi tai huomioiduiksi kuin ne äidit, jotka olivat äänessä. Moniaistisuuden tuoma kommunikaation lisätuki toki antoi uusia väyliä vuorovaikutukseen ja syvyyttä yhdessäoloon, mutta paljon jäi sanomatta. Emme myöskään tiedä kuinka paljon äitien puhumia asioita jäi tulkkamatta tai kuinka paljon heidän sanomisensa muuttuivat tai tiivistyivät tulkatessa. Totesimme kuitenkin, että ulkopuolinen tulkki määrittäisi ryhmän muodostumisen uudelleen, joten ryhmän ohjaajina päätös jättää tulkki ottamatta oli hyvin perusteltua.

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus oli hyvin suunniteltu ja koko prosessi eteni johdonmukaisesti. Suunnitelmamme yksittäisiä tapaamiskertoja varten olivat sopivan joustavia, sillä olennaista oli antaa tilanteille ja hetkille aikaa tiukan rajauksen sijaan. Opinnäytetyömme olimme jakaneet kuuteen tapaamiskertaan. Alun perin tapaamisia olisi ollut seitsemän, mutta koimme kuuden tapaamisen vastaavan paremmin Aistien - hankkeen suosituksiin, omiin tavoitteisiimme ja myös äitien kannalta. Kuusi tapaamiskertaamme oli onnistuneesti aikataulutettu: samoja teemoja ja tavoitteita käsittelevät tapaamiskerrat olivat lähekkäin ja tapaamisilla oli sopivan mittaisiksi todetut aikavälit. Teemat ja tavoitteet tapaamiskertoja kohtaan olivat tarkoituksenmukaiset. Ensimmäiset kaksi tapaamista viikoilla 42 ja 43 keskittyivät tutustumiseen, ryhmänmuodostukseen, tavoitteiden määrittelyyn ja keskusteluihin. Ensimmäi-

set tapaamiset toimivat ryhmänhengen muodostumisen ja luottamuksen pohjana. Seuraavilla kahdella tapaamisella viikoilla 48 ja 49 syvennyimme keskusteluihin ja moniaistisen tilan suunnitteluun. Nämä kerrat antoivat pohjan viimeiselle tapaamiskerralle viikolla 1, jolloin moniaistinen tila rakennettiin.

Valmiin tilan esittelytilanteet Aistien -hankkeen toimijoille sekä Avoimien ovien päivä tilassa olivat meille odottamattomia oppimiskokemuksia. Jakamalla kokemuksiamme työskentelystä työemme merkitys ja kokonaisuus selkiintyi sekä opinnäytetyömme prosessi jäsentyi uudelleen. Kriittisesti katsottuna noin 40 ihmisen vierailu valmiissa moniaistisessa tilassa oli kuitenkin vähän suhteutettuna äitien toiveeseen tehdä burmalaisuutta tutummaksi valtaväestön keskuudessa. Emme myöskään onnistuneet menetelmän puitteissa antamaan äideille kokemusta päästä laajemmin vuorovaikutukseen suomalaisten kanssa, sillä eivät päässeet itse esittelemään valmista tilaa vieraille.

7.4 Moniaistinen tila menetelmänä

Yksi Aistien -hankkeen tavoitteista on tarjota maahanmuuttajille erilainen oppimisympäristö ja kohtaamispaikka. Opinnäytetyömme antoi Aistien -hankkeelle sekä uuden kohderyhmän että uuden menetelmän moniaistisen tilan käyttöön. Tapaamiskertoja oli kuusi, joista kaksi viimeistä kertaa toteutettiin moniaistisessa tilassa. Menetelmässämme korostui omaan kulttuuriin syventyminen ja keskusteleminen neljällä ensimmäisellä kerralla. Tarkoituksemme oli antaa äideille aikaa rauhassa pohtia oman kulttuurinsa merkitystä ennen tilan rakentamista. Äitien rakentama valmis tila toimi lapsille oman kulttuurin oppimisympäristönä. Lapset leikkivät mielellään tilassa tutkien ja havainnoiden, joten moniaistinen tila työvälineenä teki oppimisesta mielekästä. Omasta kulttuurista oppimista tapahtui näin ollen prosessin joka vaiheessa.

Opinnäytetyömme keskeisenä tavoitteena oli tarkastella miten moniaistisen tila menetelmänä tukee burmalaisen äitien ja heidän lastensa kulttuuria sekä kulttuurin välittämistä äidiltä lapselle. Moniaistisen tilan avulla onnistuimme luoda viitteellisen burmalaisen ympäristön. Menetelmä mahdollisti maahanmuuttajien erityispiirteiden huomioimisen. Valmis tila toimi kulttuurin välittäjänä, jolloin tilan moniaistisuus toimii puuttuvan yhteisen kielen tukena. Kielitaidon merkitys vähenee kun oppimisprosessi etenee vuorovaikutuksessa aistien sekä ryhmän jäsenten välillä. Aistielämysten avulla voidaan ilmaista tunteita tai muistoja, joiden tuntemaa on vaikea sanallisesti tavoittaa. Moniaistisuus opinnäytetyössämme ei kuitenkaan ollut keskiössä, vaan se toimi apuvälineenä koko prosessin eri vaiheissa. Moniaistisuuden rooli oli toimia vaihtoehtoisena vuorovaikutuskeinona yhteisen kielentaidon puutteen vuoksi.

Moniaistinen tila edisti vuorovaikutusta ja toimi elämyksellisyyden sekä yhteisen positiivisen kokemuksen mahdollistajana. Tila auttoi pysähtymään rakennetun kulttuurin äärelle. Kokemuksellinen oppiminen viitteellisessä ympäristössä voi laajentaa aikaisempaa ymmärrystä uudella tavalla ja antaa uusia näkökulmia. Moniaistinen tila menetelmänä tuki osallisuutta, sillä se mahdollisti äitien ja lasten vaikuttamisen toimintaan ja tilan rakentamiseen. Menetelmässä toimittiin osallistujien ja heidän kulttuurinsa ehdoilla. Menetelmä tuki myös pienryhmän voimaantumista, sillä ryhmä suunnitteli, toteutti ja toimi yhdessä läpi prosessin.

Aistien -hanke tutkii minkälaiset tekniset tai tietotekniset ratkaisut fyysisen tilan osalta mahdollistavat moniaistisen kokemuksen. Laurea ammattikorkeakoulun luokkatilassa, jossa Aistien -hankkeen toimisto ja moniaistinen tila sijaitsevat, oli puitteet moniaistisen kokemuksen toteuttamiseksi. Tekniset laitteet, kuten valaistus, tilan kiinnitysmahdollisuudet ja tietotekniset ratkaisut olivat helposti lähestyttäviä ja yksinkertaisia käyttää. Tietokoneet ja niihin liitettävät videotykit mahdollistivat burmalaisten valokuvien ja musiikkivideoiden jakamisen, mikä lisäsi visuaalisia aistikokemuksia. Yksinkertaiset kiinnityskoukut seinässä mahdollistivat esimerkiksi heimopukujen kiinnityksen, mikä lisäsi äitien tuomien tavaroiden näkyvyyttä. Helppokäyttöinen tekniikka edisti äitien ja lasten osallisuutta sekä mahdollisuuksia vaikuttaa tilan toteutukseen. Internet-yhteys toimi tuttua apuvälineenä musiikin ja kuvien hankinnassa, mikä mahdollisti äitien ja lasten omatoimisuuden laitteiden käytössä. Sekä Kohtaamisia moniaistisessa tilassa -hanke että Aistien -hanke ovat hankkineet luokkatilaan jonkin verran hyödyllistä esineistöä, jotka toimivat työssämme viitteellisen ympäristön rakentamisessa. Aistien -hanke olisi rahoittanut tarvitsemamme suuremmatkin hankinnat, jotka jäisivät hankkeen toimijoiden käyttöön. Äidit halusivat kuitenkin rakentaa tilan omien muistojensa ja esineiden pohjalta, joten kunnioitimme heidän päätöstään. Valaistusmahdollisuudet tilassa olivat yksinkertaiset ja rajatut, mikä esti monipuolisten aistikokemusten tuottamisen. Kehittämistarvetta teknisissä ratkaisuissa on esimerkiksi valaistuksen ja tuoksujen käytön suhteen.

Yhteistyö Aistien -hankkeen kanssa oli läpi opinnäyteprosessimme toimivaa. Hankkeen toimijat ottivat meidät lämpimästi vastaan ja pitivät meidät ajan tasalla hankkeen sisäisistä asioista ja tapahtumista. Hankkeen sähköinen verkosto mahdollistaa hankkeen toimijoiden ja pilottien välillä on avoimen, aktiivisen ja nopean informaationkulun. Saimme Laurean toimipisteen hanketyöntekijöiltä tarvittaessa neuvoja ja opastusta erityisesti moniaistisen tilan rakentamisen yhteydessä. Hankkeen työntekijät olivat kannustavia ja he vaikuttivat aidosti kiinnostuneilta opinnäytetyöprosessi etenemisestä.

8 Pohdinta

Pohdintaosuutemme kattaa opinnäytetyömme merkityksen yhteenvedon, luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelun sekä työmme aiheen merkitystä oman oppimisemme, Aistien -

hankkeen sekä äitien näkökulmista. Erittelemme yhteenvedossa moniaistisen tilan menetelmän toimimisen äitien kulttuurin välittämisen välineenä sekä kehitysehdotuksia omaa pilottiamme sekä moniaistisen tilan menetelmää kohtaan. Tarkastelemme työmme luotettavuutta ja eettisyyttä sekä erityisesti omaa oppimistamme sekä lastentarhaopettajina että sosiaalialan ammattilaisina. Pohdimme myös opinnäytetyömme aiheen ajankohtaisuutta yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

8.1 Yhteenveto

Koko opinnäytetyömme ja käyttämämme moniaistisen tilan menetelmän tärkein merkitys oli antaa positiivinen ja voimaannuttava kokemus burmalaisille äideille sekä heidän lapsilleen heidän omaa kulttuuriaan tukien. Kuuden tapaamiskerran menetelmämme antoi äideille aikaa pysähtyä syventyneesti kulttuurinsa äärelle ja konkretisoida sen merkityksellisimmät piirteet näkyväksi heidän itse rakentamansa burmalaisen tilan avulla. Moniaistinen tila toimi kulttuurien kohtaamispaikkana. Tämä mahdollisti konkreettisesti äitien kulttuurin tärkeiden yksityispiirteiden, kuten burmalaisten valokuvien, ruoan, musiikin ja pukeutumiskulttuurin jakamisen sekä välittämisen lasten kanssa. Moniaistinen tila antoi myös meille suomalaisina äitien oman näkökulman mukaisen mielikuvan burmalaisuudesta. Annoimme heille mahdollisuuden luoda burmalaisen tilan subjektiivisena viitteellisenä ympäristönä ilman ulkopuolelta tulevia odotuksia tai leimaa. Opinnäytetyömme avulla äidit saivat kokonaisvaltaisesti hyväksytyksi tulemisen kokemuksen. Työmme kautta myös äidit, jotka eivät vielä osaa suomea sanaakaan, olivat säännöllisessä vuorovaikutuksessa valtaväestön edustajien kanssa. Äidit olivat yhteistyöstä kanssamme vilpittömän kiitollisia ja he avoimesti arvostivat sekä meitä että työtämme. Äitien lämmin suhtautuminen läpi työmme sekä kauttaaltaan positiivinen palaute tukivat omia havaintojamme työmme merkityksellisyydestä heille. Äidit vaikuttivat positiivisesta kulttuurin välittämiskokemuksesta innostuneilta ja he halusivat samankaltaista oman kulttuurin toimintaa enemmän. Näin ollen on mahdollista, että kulttuurin välittämisen tarpeellisuuden tiedostaminen tulee näkymään heidän perheidensä arjessa vastaisuudessa. Äitien positiivisen suhtautumisen varjolla voi sanoa, että burmalaisen kulttuurin tietoinen välittäminen hyvin mahdollisesti jatkuu ohjatun toiminnan loppumisen jälkeenkin.

Opinnäytetyömme merkittävin haaste oli puuttuva yhteinen kieli, sillä emme voi tarkkaan tietää kuinka paljon ajatuksia ja tunteita jäi ymmärtämättä, jakamatta tai tulkkaamatta. Kielen puuttuminen toisaalta oli mahdollisuus hyödyntää laajemmin vaihtoehtoisia vuorovaikutustapoja, joten emme kokeneet kielimuuria ongelmallisena tavoitteisiimme suhteutettuna. Koska menetelmämme kattoi vain kuusi tapaamiskertaa, pysyvä muutos perheen sisäisessä kulttuurin välittämisessä ei ole varmaa. Yksi kulttuurin välittämiseen liittyvä tapaaminen ei myöskään takaa syvällisten teemojen ja arvojen kulttuurista siirtoa. Emme myöskään voi sanoa, että lapset olisivat työskentelyn aikana voimaantuneet, sillä he olivat työskentelyn kes-

kiössä vain kerran. Emme päässeet tutustumaan heihin syvällisemmin, mikä saattoi aiheuttaa heille moniaistisen tilan kokemuksen irrallisuuden. He kuitenkin antoivat hyvää palautetta ja vaikuttivat vilpittömän innostuneilta ja onnellisilta moniaistisessa tilassa. Olemme jäsentäneet tilan toimimista kulttuurin välittämisen välineenä äitien ja heidän lastensa palautteen ja oman havainnoinnin tulosten pohjalta:

Miten moniaistinen tila menetelmänä toimi kulttuurin välittämisessä?	Miten moniaistinen tila menetelmänä ei toiminut kulttuurin välittämisessä?
Tila mahdollisti äitien ja lasten välisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen oman kulttuurin teemojen äärellä	Kuuden tapaamiskerran toiminta yksinään ei takaa pysyvää muutosta perheen sisäisessä kulttuurissa
Menetelmän avulla äidit saivat syventyä omaan kulttuuriinsa pohtien sen tärkeimpiä piirteitä	Yksi kulttuurin välittämisen tapaaminen ei välttämättä mahdollista kulttuurista siirtoa muuten kuin pinnallisella tasolla.
Moniaistinen tila antoi lapsille mahdollisuuden tutustua paremmin taustaansa ja oppia uutta esimerkiksi burmalaisten valokuvien, esineiden, ruoan ja juoman avulla	Menetelmä ei keskittynyt lapsilähtöisyyteen. Lasten ääni esimerkiksi tavoitekeskustelussa olisi tuonut heille enemmän osallisuutta toiminnassa.
Moniaistinen tila oli konkreettinen paikka pysähtyä pohtimaan oman identiteetin rakentumista kahden kulttuurin välillä	Lapset olivat toiminnan keskiössä vain kerran, joten oppimistilanne ja moniaistisen tilan kokemus olivat ainutkertaisia. Kokemus oli hyvä, mutta mahdollisesti irrallinen.
Menetelmä antoi paikan ja ajan pysähtyä arjen keskellä	
Moniaistinen tila antoi yhteisen kokemuksen ja positiivisen muiston perheen sisälle	
Menetelmä voimaannutti äitejä, sillä he saivat hyväksytyksi ja kuulluksi tulemisen kokemuksen	
Sekä äidit tulivat menetelmän avulla osallistetuiksi	
Moniaistinen tila innosti myös äidit kertomaan kulttuuristaan, sillä lapset olivat tilasta kiinnostuneita.	

Taulukko 2 Yhteenvedo moniaistisen tilan toimivuudesta

Opinnäytetyömme oli Aistien -hankkeen ensimmäinen opinnäytetyönä toteutettu pilotti, ja roolimme hankkeessa oli toimia moniaistisen tilan menetelmän kehittäjinä. Rakensimme menetelmämme asiakaslähtöisesti tukemaan burmalaisten äitien kulttuuria. Menetelmämme sisälsi kuusi tapaamiskertaa, joista neljä pysähtyi käsittelemään oman kulttuurin tiedostamisen ja lasten kasvatusta käsittelevien keskusteluiden kautta moniaistisen tilan suunnittelua. Kaksi viimeistä kertaa vietimme moniaistisessa tilassa sekä tilaa rakentaen että lasten kanssa burmalaiseen kulttuuriin syventyen. Opinnäytetyömme antoi Aistien -hankkeelle uuden kulttuuri-ryhmän sekä uuden tavan hyödyntää moniaistisen tilan menetelmää. Olimme myös puhumassa burmalaisessa tilassa työskentelyprosessistamme Aistien -hankkeen toimijoiden koulutuspäivässä 24.1, mikä toi tilalle näkyvyyttä myös hankkeen sisällä.

Meille tulevina sosiaalialan ammattilaisina ja lastentarhanopettajina opinnäytetyö ja moniaistisen tilan menetelmä prosessina toivat merkittävää kokemusta maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelystä, muuttuviin tilanteisiin sekä olosuhteisiin sopeutumisesta, hanketyöskentelystä ja projektinhallinnasta. Oppimisemme kannalta merkittävää oli myös kokonaisvaltaisen vastuunottokykymme kehittyminen, sillä olimme vastuussa kaikesta työskentelystämme. Moniaistisen tilan menetelmä prosessina opetti meille ohjaajina työskentelyn rajaamista, epävarmuuden sietämistä, joustavuutta sekä hetkessä elämisen kyvyn tärkeyttä asiakaslähtöisessä työssä. Menetelmäprosessin aikana opimme myös käytettävissä olevien resurssien kartoittamista sekä kohdistamista tavoitteiden suuntaisesti. Koska tavoittelimme työssämme asiakaslähtöisyyttä, valitsimme pysyä työskentelyssämme taloudellisesti tehokkaina Aistien -hankkeen tarjoamista resursseista huolimatta.

Pohdimme opinnäytetyöprosessin aikana kuinka työtämme olisi voinut laajentaa tai kehittää. Valmiin tilan olisi esimerkiksi voinut julkistaa laajemmalle kohdeyleisölle, mutta ajallisten resurssien vuoksi tämä ei ollut mahdollista. Valmista tilaa olisi voinut mainostaa enemmän, jolloin tilan näkyvyyttä olisi saanut enemmän. Äidit olisi ollut hyvä saada valmiin tilan esittelijöiksi, jotta heidän oma äänensä olisi kuulunut myös vierailijoille. Vaikka koimme kuuden tapaamiskerran olevan riittävä työmme tavoitteiden toteutumiseksi, varmoja pitkän tähtäimen tuloksia ei kuitenkaan näin lyhyen aikavälin toiminnalla voi saada. Työtämme voisi kehittää kattavammaksi järjestämällä vastaavaa toimintaa äitiryhmälle säännöllisin väliajoin esimerkiksi vuoden ajan. Lisäksi lapset olisivat voineet olla toiminnan keskiössä useammalla kerralla kuin yhdellä. Olsimme myös voineet kannustaa äitejä antamaan enemmän kriittistä palautetta työskentelystä ja menetelmästä. Moniaistisen tilan kanssa työskennellessä myös aistillisuuden merkitystä työskentelyssä voisi lisätä, esimerkiksi käyttäen enemmän aikaa eri aistihavaintojen tuomien muistojen herättelyyn. Teimme tietoisin valintaa jättäessämme aistillisuuden pois työmme keskiöstä, mutta laajemmassa kontekstissa keskittymisellä aistihavaintojen merkitykseen menetelmän yhteydessä voisi esimerkiksi laajentaa menetelmän kohdeyhmää.

Moniaistinen tila menetelmänä on joustava, joten menetelmää itsessään voi kehittää monella tapaa esimerkiksi soveltamalla työskentelyä kaikenlaisten asiakasryhmien kanssa. Menetelmän kohdeyleisöä voisi laajentaa sosiaalialan kentällä esimerkiksi nuorisotyöhön, vammaistyöhön tai mielenterveystyöhön. Lisäksi tilassa voisi järjestää keskusteluja ja tapahtumia eri kulttuuritaustaisille henkilöille. Äiti-lapsiryhmiä voisi järjestää sekä maahanmuuttajille että valtaväestön äideille ja aistien kanssa työskentelyä voisi koittaa myös esimerkiksi isä-lapsiryhmissä. Tilan aistillisuutta mahdollistavaa tekniikkaa voi kehittää monella tapaa. Esimerkiksi resurssien kohdistamisella tilan valaistuksen monipuolisuuteen olisi iso vaikutus moniaististen kokemusten ja tunnelman luomisessa. Seuraava kaavio käsittää yhteenvedon kehitysehdotuksista sekä omaa menetelmäämme että moniaistisen tilan menetelmän kehittämistä kohtaan.

Oman pilottimme kehitysehdotuksia	Moniaistinen tila-menetelmän kehittäminen
Valmiin tilan esittely laajemmalle kohdeyleisölle, kuten muiden koulujen opiskelijoille tai avoimet ovet kenelle tahansa Tikkurilas- sa/pääkaupunkiseudulla	Menetelmän kohdeyleisön laajentaminen sosiaalialalla esimerkiksi nuorisotyöhön, vammaistyöhön, aikuistyöhön, mielenterveystyöhön
Tilan rakentajat eli äidit itse tilan esittelijöiksi vieraille, lisää yhteistyötä äitien ja valtaväestön edustajien välille	Äiti-lapsiryhmiä sekä maahanmuuttajille että valtaväestön äideille ja heidän lapsilleen, seka-ryhmät monen kulttuurin edustajille
Valmiin tilan mainostaminen, esimerkiksi julisteet, paikallis- ja ammattilehdet, sosiaalinen media ym.	Erilaisten ryhmämuotojen kokeilu, esimerkiksi isä-lapsiryhmä tai isovanhempi-lapsiryhmä
Äitejä olisi voinut kannustaa enemmän antamaan kriittistä palautetta työskentelystä tai menetelmästä	Yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden, kuten päiväkotien ja koulujen kanssa
Toiminnan laajentaminen, tapaamiskertoja enemmän tai enemmän oleskelua valmiissa tilassa	Toiminnasta laajempaa ja pitkäkestoisempaa esimerkiksi 6kk-12kk
Lapset mukaan useampaan kuin yhteen tapaamiseen	Avoimien keskusteluiden järjestäminen eri kulttuuritaustaisten henkilöiden välillä
Aistillisuuteen keskittyminen aktiivisemmin esimerkiksi alkutapaamisissa	Moniaistisuutta lisäävien teknisten puitteiden kuten valaistusmahdollisuuksien kehittäminen

Taulukko 3 Yhteenvedo kehittämis ehdotuksista

8.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyömme luotettavuus riippuu uskottavasta aineistosta, analyysiprosessista sekä tulosten luotettavasta esittämisestä. Opinnäytetyötämme arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sen sisäinen johdonmukaisuus korostuu. Luotettavuutta parantaa tutkijan yksityiskohtainen selostus tutkimuksen kaikista vaiheista ja niiden toteuttamisesta (Hirsjärvi ym. 2007: 277-228). Olemme pyrkineet kuvaamaan opinnäytetyöprosessimme mahdollisimman tarkasti ja selkeästi. Luotettavuuteen olemme pyrkineet vaikuttamaan perustelemalla valitsemamme aineistonkeruumenetelmät, prosessin eri vaiheissa tehdyt ratkaisut sekä tehdessämme päätelmiä tutkimusaineistosta. Opinnäytetyöstämme saamamme tulokset olemme pyrkineet esittämään rehellisesti ja avoimesti. Luotettavuutta lisäävät aineistosta poimitut sitaatit. Hirsjärven ym. (2007: 227-228) mukaan tulosten tulkinnessa vaaditaan tarkkuutta, jossa tarvitaan taitoa vertailla vastauksia myös teoria tasolla. Olemme etsineet teoriasta vahvistusta omille tuloksillemme.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija joutuu pohtimaan tutkimusprosessin aikana tekemiään ratkaisuja ja ottamaan kantaa analyysin kattavuuteen sekä työn luotettavuuteen. Luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, joten luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 1996: 164-165.) Tulkintaa ei voida täysin erottaa meidän opinnäytetyön tekijöiden henkilökohtaisista näkemyksistä. Arvioinnin olemme tehneet saaduista tuloksista välttämällä omien olettamuksiemme vaikutuksia. Luotettavuutta lisää havaintojen ja tulkintojen perustuvan kahden henkilön johtopäätöksiin. Laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella tulosten yleistettävyyttä (Tuomi-Sarajärvi 2003: 133-134). Opinnäytetyömme kuvaa yksittäisten

äitien ja lasten kokemuksia ja ajatuksia tutkittavasta menetelmästä. Totesimme kuusi tapaa-miskertaa olleen riittävä määrä antamaan vastaukset asettamillemme tutkimuskysymyksille. Pieni ryhmä mahdollisti lyhyessä ajassa syvälliset keskustelut. Äitien vastauksissa alkoivat toistua samankaltaisuudet ja yhtäläisyydet. Tätä ilmiötä kutsutaan saturaatioksi eli aineiston kylläntymiseksi. Sen saavuttamiseksi aineistosta on etsittävä eroja tai yhtäläisyyksiä. (Eskola & Suoranta 1996: 63.)

Äideille ja lapsille tehdyt arviointikeskustelut olivat oikea valinta aineiston hankintaan, sillä niiden kautta keskusteluun nousi esiin uusia ulottuvuuksia. Arviointikeskustelujen purkaminen litteroituun muotoon oli ajoittain haastavaa, sillä ryhmään osallistujat puhuivat välillä samanaikaisesti tulkatessaan keskustelua toisilleen. Pohdimme työskentelymme aikana kuinka merkittävä vaikutus yhteisen kielen puuttumisella ja tulkkauksella oli aineistoon. On vaikea arvioida kuinka paljon työmme kannalta arvokasta tietoa on jäänyt tulkkauksista. Emme myöskään voi olla varmoja kuinka paljon omasta ohjaamisestamme on jäänyt ymmärtämättä. Arviointikeskustelujen lisäksi koimme tärkeäksi havainnoida ja tehdä muistiinpanoja osallistujien spontaaneista kommentteista, reaktioista ja sanattomasta viestinnästä aineiston luotettavuuden vahvistamiseksi. Arviointikeskustelua ohjaavista kysymyksistä teimme selkeitä ja ymmärrettäviä, jotta aineisto olisi hyödynnettävissä analysoinnissa.

Olemme pyrkineet toimimaan eettisten periaatteiden mukaisesti opinnäytetyöprosessimme jokaisessa vaiheessa. Vilkan (2005: 29-30) mukaan tutkimusetiikalla tarkoitetaan tutkijoiden eettisesti hyväksyttäviä tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmien noudattamista sekä tutkimustulosten rehellistä ja huolellista esittämistä. Opinnäytetyömme lähtökohtana oli asiakaslähteisyyden noudattaminen, ihmisarvon kunnioittaminen ja tasa-arvoinen kohtaaminen. Tosin tutkijan ja tutkittavan välinen valta-asema on usein väistämätön osa tutkimusprosessia, kun erilaiset ihmiset ovat tekemisissä keskenään. Opinnäytetyössämme otimme huomioon, että valtaväestöstä tulevan tutkijan ja maahanmuuttajan suhde ei ole lähtökohtaisesti neutraali. Koimme kuitenkin saavuttavamme kohtaamisissa luontevan tasavertaisuuden, kun molempien puolinen luottamus lisääntyi työskentelymme edetessä. Opinnäytetyömme lähtökohtana oli myös avoin ja rehellinen vuorovaikutus kohderyhmämme kanssa. Tiedotimme opinnäytetyöhön osallistuville henkilöille riittävästi työmme toteutuksesta, tarkoituksesta, aikataulusta sekä selvensimme osallistumisen perustuvan vapaaehtoisuuteen. (Hirsjärvi ym. 2007: 23-27.) Aineiston käsittelyssä olemme varmistaneet luottamuksellisuuden ja osallistujien anonymiteetin suojaamisen. Raportoinnissa toimimme esiin vain tutkimuksen kannalta oleellisia asioita.

Aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkeyttää kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Etukäteen oli vaikea arvioida minkälaisia merkityksiä opinnäytetyöstämme tulisi olemaan kaikille osallisille. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 129-130.) Martikaisen mukaan aiheen valinnassa tulee pohtia vastaavatko valtaväestöstä lähtevät intressit vähemmistö-

ryhmien omia tarpeita. (Martikainen 2009) Opinnäytetyöprosessimme alkuvaiheessa kartoitimme ja arvioimme, minkälainen kokonaisuus parhaiten tukisi sekä hyödyntäisi kohderyhmäämme, Aistien -hanketta sekä omaa kiinnostustamme.

Jo opinnäytetyöprosessimme alussa kartoitimme maahanmuuttajia koskevia tutkimuksia sekä kirjallisuutta tehden huomioita useiden tutkimusten ongelmalähtöisyydestä. Useat tutkimukset käsittelivät maahanmuuttoon liittyviä teemoja kulttuurien ristiriitojen ja ongelmien näkökulmista. Valitsimme opinnäytetyöhömmä tietoisesti näkökulman, joka tukisi maahanmuuttajien jo olemassa olevia voimavaroja epäkohtiin syventymisen sijaan. Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut sulkea pois maahanmuuton tuomia negatiivisiksi koettuja asioita.

8.3 Aiheemme merkitys sosiaalialan näkökulmasta

Monikulttuurisuus kuuluu monialaisesti nykypäivän sosiaalialan ammattilaisen työnkuvaan. Erityisesti maahanmuuttajien kanssa tehtävässä varhaiskasvatus- tai perhetyössä kulttuurinen ulottuvuus korostuu. Sosionomin näkökulmasta maahanmuuttajien sosiaalisen ja yhteiskunnallisen todellisuuden tunteminen on osa omaa monikulttuurista osaamista. Sosionomeilta odotetaan monipuolista sosiaali- ja terveyspalvelujen tuntemista. Lisäksi monikulttuurisen ohjauksen katsotaan edellyttävän yhteiskunnallista tietoisuutta yhteiskuntaerojen vaikutuksista maahanmuuttajan kotoutumiseen ja ohjaustilanteisiin, jotta ohjaajan toiminta voi olla luontevaa ja asiakaslähtöistä.

Varhaiskasvatustyö on tärkeä osa maahanmuuttajaperheen ja lapsen kotoutumista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 23). Suomalaista varhaiskasvatusta ohjaa päivähoitolaki. Suomalaisen varhaiskasvatuksen ensisijainen tehtävä on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista sekä tukea vanhempien ja huoltajien antamaa kotikasvatusta (Laki lasten päivähoitosta 36/1973 2a§). Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa on huomioitava lisäksi eri kieli- ja kulttuuritaustaista väestöä koskevat lait, kuten kotouttamislaki (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010) sekä yhdenvertaisuuslaki (21/2004). Varhaiskasvatustyössä se tarkoittaa lapsen laillisia oikeuksia omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. Yhdenvertaisuudella on tarkoitus ehkäistä syrjintää ja edistää ihmisten tasavertaisia mahdollisuuksia. Sosionomeina varhaiskasvatustyössä tehtävänämmä on edistää maahanmuuttajalapsen kulttuurisen identiteetin kehittymistä ja toiminnalliseen kaksikielisyyteen kasvamista. Samalla autetaan lapsen kotoutumista kasvuympäristöönsä ja ehkäistään esimerkiksi perusopetuksessa myöhemmin ilmeneviä oppimisvaikeuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 20-22.)

Vanhemmuuden tukeminen sekä lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen on myös keskeinen osa varhaiskasvatustyötä. Vanhempien kanssa on tärkeää muodostaa yhteises-

ti jaettu näkemys suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja sisällöstä sekä lapsen oman kulttuurin merkityksestä lapsen kasvussa. Maahanmuuttajavanhempia ohjataan puhumaan lapselle omaa äidinkieltä ja kertomaan oman äidinkielen kehittämisen merkityksestä. Vanhemmat saavat mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvuun sekä kielen oppimiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 29.) Sosionomina varhaiskasvatustyössä on ymmärrettävä ja kunnioitettava erilaisia kulttuuriarvoihin perustuvia kasvatustapoja, joita perheet lapsensa kasvatukselle asettavat (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 31).

Varhaiskasvatuksen entistä monimuotoisemmassa toimintaympäristössä korostuu työntekijän vastuu toimia monikulttuurisuuskasvattajana sekä vahvistaa omaa monikulttuurisuustyön osaamistaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 29). Monikulttuurinen varhaiskasvatus tukee maahanmuuttajalasta kasvamaan kahteen kulttuuriin, kasvua kaksikieliseksi sekä vahvistaa kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Se tarkoittaa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa lapsen yksilöllisten tarpeiden sekä kieli- ja kulttuuritaustan kokonaisvaltaista huomioimista. Kulttuurisen monimuotoisuuden myötä varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä voidaan rikastuttaa, sen sijaan että erilaiset kulttuurit ja uskonnot nähtäisiin ainoastaan aiheuttavien rajoitusten kautta (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto). Lisäksi lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja että ne näkyvät päiväkodin arjessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 21). Moniaistinen tila menetelmänä sopii varhaiskasvatustyöhön, sillä elämyksellisen ilmaisun keinoin luodaan tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä lapsiryhmissä, joissa kielitaidon tasoerot ovat suuria (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto). Maahanmuuttajalapsen suomen kielen opetustuokioissa on tärkeää eri aistien aktivoiminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 29).

Sosionomilta edellytetään laajempaa ymmärrystä kulttuurien piirteistä sekä taitoa vastata maahanmuuttajien tarpeisiin. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa sekä oman kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 20). Maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävässä varhaiskasvatustyössä tulisi korostaa yksilöllisyyttä ja stereotyyppien välttämistä sekä lapsen arkeen vaikuttavien kulttuurierojen yhteensovittamista. Paavolan mukaan (2007: 20) vähemmistöryhmiin kuuluvien lasten ei pitäisi joutua kieltäytymään omasta kulttuuristaan, identiteetistään ja arvoistaan saavuttaakseen valtakulttuurin hyväksynnän. Sosionomin kaiken toiminnan lähtökohtana on oma asenne, ennakko-oletukset ja suhtautuminen monikulttuurisuuteen. Näin ollen sosiaalialalla työskentelevän oma kulttuuritietoisuus, henkilökohtaisten arvojen ja rakenteiden selvittäminen sekä itsetuntemus määrittävät työskenteilyä.

Sosiaalialalla monikulttuurisuuden haasteisiin voisi vastata esimerkiksi tarjoamalla työssään monikulttuurisuutta kohtaaville sosionomeille ja lastentarhaopettajille koulutusta Suomen

yleisimmistä maahanmuuttajaryhmistä. Yksi keino on myös antaa välineitä eri kulttuurien kohtaamiseen esimerkiksi innostamalla työntekijöitä omatoimisesti lukemaan tutkimuksia tai kirjallisuutta maahanmuuttotyöstä. Monikulttuurisuuskoulutus voisi olla hyvä sisällyttää sosiaalialan toimipisteen tai päiväkodin yleisiin toimintatavoitteisiin, uuden työntekijän perehdytys suunnitelmaan ja aikaresursseihin, jotta monikulttuurisuusosaaminen tulisi osaksi käytännön työn arkea.

Sosiaalialan kentällä maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseksi on kehitetty menetelmiä, mutta useita on myös kritisoitu ohjaajakeskeisiksi, dialogisuutta ja asiakasvuorovaikutuksen tilaa kaventaviksi. Valmis menetelmä ei aina tavoita asiakasta, vaikka ohjelmat olisi laadittu vastaamaan asiakaslähtöisiin tarpeisiin. Maahanmuuttajalle tarjotaan helposti ulkopuolelta määriteltyjä stereotyyppisiä kulttuurisia ja yhteiskunnallisia leimoja ja pakotettuja identiteettejä, joihin hän itse ei voi juuri vaikuttaa. Usein maahanmuuttajan mahdollisuudet vaikuttaa oman identiteettinsä määrittelyyn rajoittuu perheen tai oman kulttuurin edustajien piiriin. Näin ollen maahanmuuttajien erityispiirteitä ei tulisi liikaa eritellä, vaan esimerkiksi maahanmuuttajaperheeseen tulisi suhtautua perheenä, sillä perheet pitkälti ovat kaikkialla samanlaisia. (Matinheikki-Kokko 2011: 22, 27). Sosiaalialan ammattilaisen haasteena on siis oppia ottamaan monikulttuurisuuden olennaiset piirteet huomioon välttämällä stereotypiat ja leimaaminen. Tämä edellyttää sosionomilta sekä jatkuvaa itsensä havainnointia ja reflektiota että oman toimintansa kriittistä tarkkailua ja kyseenalaistamista.

Jotta maahanmuuttajien tarpeisiin suunnitellut menetelmät vastaisivat maahanmuuttajien todellisiin tarpeisiin, tulisi ammattilaisten ja asiakkaiden välistä aktiivista vuorovaikutusta lisätä ja tehostaa uusien menetelmin. Tällaisia menetelmiä voisivat olla esimerkiksi moniaistisen tilan kaltaiset luovat ja asiakaslähtöiset menetelmät, jolloin toiminta keskittyy joko muihin aisteihin tai uusien kohtaamispaikkojen ja oppimisympäristöjen luomiseen. Moniaististen kohtaamispaikkojen luominen arjen keskelle esimerkiksi päiväkotien tai monikulttuuristen työpaikkojen yhteyteen laajentaisi kohdeyleisöä ja saattaisi madaltaa maahanmuuttajien kynnystä osallistua. Aistitoimintaan keskittyvät menetelmät tukevat varsinkin uusia maahanmuuttajia, joilla kielitaito tai sosiaalisten verkostojen syntyminen ei ole ehtinyt tapahtua. Muutenkaan ensimmäisen polven maahanmuuttajien kielitaito ei usein vastaa suomea äidinkielenään puhuvan tasoa. Uudenlaisten menetelmien ja innovaatioiden tukeminen palvelujärjestelmän sisällä tai yksityisellä sektorilla lisää hiljalleen tarjontaa ja valinnanvaraa, jolloin mahdollisuudet maahanmuuttajan todellista hyvinvointia edistävän menetelmän löytymiseen ovat paremmat.

Lähteet

Aistien- hankkeen esiteksi. Laurea-ammattikorkeakoulu.

Alitolppa-Niitamo, A. 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa Maahanmuuttaja sukupolvet. Martikainen, T & Haikkola, L (toim.) Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 2001.

Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Alitolppa-Niitamo, A & Söderling, I & Fågel, S (toim.) Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos ja kotipuu 2005.

Aspvik, U. 2006. Osallistava toimintatutkimus.

Erkko, T., West, K. & Viljakainen, S. 2011. Muualta Suomeen muuttaneiden perheiden sosiaaliohjaus- yleistä ja erityistä. Teoksessa Osallistava monikulttuurinen ohjaus. Kaljonen, P & Matinheikki-Kokko, K. (toim.) Helsinki: Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C 13. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Harju- Tolppa, M. 2004. Setlementin monikulttuuristen naisryhmien voimaantuminen ja sosiaaliset verkostot. Ammatillinen lisensiaattityö. Tampereen yliopisto.

Heikkinen, H. 2001. Toiminta tutkimus - Toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Jyväskylä: bPS- kustannus. Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.

Hyttinen, N. 2006. Arviointi avuksi projektityöhön. Sininauhaliito, ARVI - projekti. Helsinki: Trio. Offset Oy.

Hämäläinen, J., Kraav, I. & Bizaeva, A. 2002. Kotikasvatuksen arvot Suomessa, Venäjällä ja Virossa. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 32. Kuopio: Sosiaalitieteiden laitos.

Ihamäki, K. 2011. Somalilasten voimaryhmä. Osallistava monikulttuurinen ohjaus. Teoksessa Kaljonen, P & Matinheikki-Kokko. (toim.) Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Kaljonen, P. 2011. Monikulttuuriset perheet sosiaaliohjauksen haasteena. Osallistava monikulttuurinen ohjaus. Teoksessa Kaljonen, P & Matinheikki-Kokko. (toim.) Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kurki, L. Sosiokulttuurinen innostaminen. Pro Humanum.

Kurki, L. 2008. Sosiokulttuurinen innostaminen. Pro Humanum ry. Verkkoartikkelijulkaisu.

Kuronen, M. 2004. Valtaistumista tai voimavaraistumista - feministisiä näkökulmia empowermentiin sosiaalityön käsitteenä ja käytäntönä. Teoksessa Sukupuoli ja sosiaalityö. Kuronen, M. & Granfelt, R. & Nyqvist, L. & Petrelius, P. (toim.) Jyväskylä: PS- kustannus.

Lauhamaa, P., Rasmus, E. & Juden-Tupakka, S. 2006. Saamelaiskasvatus sosialisoin, enkluturaation ja identiteetin käsitteiden valossa. Teoksessa Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000- luvulla. Martikainen, T. (toim.) Helsinki: Hakapaino.

Lautala, K. & Nyman, M. 2011. Mentorointi tukena kotoutumisen arjessa. Teoksessa Osallistava monikulttuurinen ohjaus. Kaljonen, P. & Martinheikki-Kokko, K. (toim.) Helsinki: Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Liebkind, K. 1994. Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa K. Maahanmuuttajat Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Liebkind, K. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.

Liebkind, K. 1994. Monikulttuurisuuden ehdot. Teoksessa Maahanmuuttajat Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Liebkind, K. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.

Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: 2007.

Martikainen, T. & Haikkola, L. 2010. Sukupolvet maahanmuuttajatutkimuksessa. Maahanmuuttaja sukupolvet. Teoksessa Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 2001.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2008. Maahanmuuttajanaiset -käsitteet, tutkimus ja haasteet. Maahanmuuttajanaiset -kotoutuminen, perhe ja työ. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Helsinki: Väestötutkimuslaitos. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D46/2007.

Martikainen, T., Sintonen, P. & Pitkänen, P. 2006. Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa Martikainen, T. (toim.) Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000- luvulla. Helsinki: Hakapaino.

Martinheikki-Kokko, K. 2011. Kulttuuriin kätkeyty toimijuus. Teoksessa Osallistava monikulttuurinen ohjaus. Kaljonen, P. & Martinheikki-Kokko, K. (toim.) Helsinki: Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Martinheikki-Kokko, K. 1994. Suomen pakolaisvastaanotto- periaatteet ja käytäntö. Teoksessa Maahanmuuttajat - Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Liebkind, K. (toim.) Helsinki: Gaudeamus.

Mikkola, P. 2001. Kahden kulttuurin taitajaksi. Maahanmuuttajalapsen monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. Väitöskirjatutkielma. Turku: Painosalama Oy.

Monikulttuurinen multisensorinen keskus -projektisuunnitelma. Laurea-ammattikorkeakoulu.

Novinsky, A. 2005. Maa vaihtuu - roolit muuttuvat. Teoksessa Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) Helsinki: Väestöliitto. Väestötutkimuslaitos ja kotipuu 2005.

Oksanen, S. 2010. Nuoret somalaiset sukupuolen ja etnisyyden rajoja etsimässä. Maahanmuuttaja sukupolvet. Teoksessa Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 2001.

Paavola, H. 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Tutkimuksia 283. Helsinki: Yliopistopaino.

- Pietikäinen, S. 2006. Mahdollisuuksien media. Teoksessa Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000- luvulla. Martikainen, T. (toim.) Helsinki: Hakapaino.
- Puuronen, V. 2006. Näkökulmia etnisten suhteiden tutkimukseen Suomessa. Teoksessa Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000- luvulla. Martikainen, T. (toim.) Helsinki: Hakapaino.
- Siim, P. 2008. Äidit ja heidän lapsensa: Perhesuhteista neuvottelua ylirajaisissa perheissä. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset -kotoutuminen, perhe ja työ. Martikainen, T. & Tiilikainen, T. (toim.) Helsinki: Väestöntutkimuslaitos. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D46/2007.
- Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun opettajankoulutuslaitos. Oulun yliopisto.
- Siljander, P. 2002. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Keuruu: Otava.
- Stringer, E. 1999. Action research second edition. United States of America: Sage Publication, Inc.
- Säävälä, M. & Lainiala, L. 2010. "Jos äiti osaa maan kieltä, hän on kuin kotonaan" Mitä helsinkiläiset pienten lasten maahanmuuttajavanhemmat ajattelevat kieliopinnoista? Väestöliitto. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja A1:2010.
- Säävälä, M. 2009. Naisia kotoutumassa Eurooppaan. Vertailevan Femage- hakkeen loppuraportti. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 35/2009.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi tutkimuksen välineinä. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Wilska-Seemer, K. 2005. Voimaantuminen vammaisten naisten vertaisryhmässä. Teoksessa Vapaaehtoistoiminta- Anti, arvot ja osallisuus. Nylund, M. & Yeung, B. (toim.) Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Painamattomat lähteet:

- Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena. MUCCA. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja. 2009:3. 29.2.2012
http://mucca.fi/wp-content/uploads/2009/12/homma_hanskassa.pdf
- Laki maahanmuuttajan kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Oikeusministeriö. Finlex. 15.2.2012
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Maahanmuuttovirasto. 15.2.2012
<http://www.migri.fi/>
- Martikainen, T. vol.16 -2/2009. Eettisiä kysymyksiä maahanmuuttotutkimuksessa. Suomen Kansantietouden Tutkijainseura ry. 1.3.2012
http://www.elore.fi/arkisto/2_09/katsaus_martikainen_2_09.pdf

Moniaistinen tila. Laurea-ammattikorkeakoulu. 27.10.2011
<http://moniaistinentila.laurea.fi/>

Sisäasiainministeriö. 27.2.2012
<http://www.intermin.fi/>

Suomen YK-liitto. 27.2.2012
<http://www.ykliitto.fi/>